

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

Кафедра графічного дизайну

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня магістр

на тему:

**РЕВІТАЛІЗАЦІЯ УРБАНІСТИЧНИХ
ПРОСТОРІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ СТРИТ-АРТУ**

Виконав студент II курсу
групи МДЗ-022-23

Спеціальності:

022 «Дизайн»

Щербіна Олександр Олегович

Керівник:

Кандидат мистецтвознавства

Мазніченко Олена Володимирівна

Рецензент:

Доктор мистецтвознавства, професор

Пучков Андрій Олександрович

Допустити до захисту

Протокол № 5 засідання кафедри

від 25 листопада 2024 р.

В.о.завідувача кафедри графічного дизайну

(_____) Л.С. Журавель-Змеєва

(підпис) (ініціали, прізвище)

Київ-2024

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
Навчально-науковий інститут дизайну та реклами
Кафедра графічного дизайну
Освітній рівень «магістр»
Спеціальність 022 «Дизайн»
Освітня програма «Дизайн»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри
доц. Журавель-Змєєва Л. С.
«20» вересня 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
СТУДЕНТУ

Щербіні Олександр Олександровичу

1. Тема роботи — «Ревіталізація урбаністичних просторів із використанням стріт-арту».

Керівник роботи — Мазніченко Олена Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, доцент

2. Строк подання студентом роботи — 04 грудня 2024р.

3. Мета: розробка концептуального підходу до ревіталізації урбаністичних просторів із використанням стріт-арту, спрямованого на естетичне оновлення міського середовища, інтеграцію мистецьких рішень у архітектуру та прилеглі території, а також підвищення культурної привабливості таких просторів.

Завдання: Дослідити історію виникнення стріт-арту та його ключові напрями;
Проаналізувати творчість відомих представників стріт-арту в Україні та світі, визначивши їхній вплив на сучасну урбаністику;

Розглянути методи використання стріт-арту для естетичного вдосконалення міських просторів;

Структурувати концепції поєднання різних стилів стріт-арту на основі специфіки урбаністичного середовища;

Розробити стріт-арт концепцію оформлення екстер'єру будівлі та прилеглої території;

Створити рекомендації щодо ревіталізації міських просторів із використанням стріт-арту;

4. **Перелік графічного матеріалу:** Ситуаційний план, план розміщення камер, візуалізації території.

5. Консультанти розділів роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I	Царенко Сергій Олександрович		
II	Царенко Сергій Олександрович		
III	Царенко Сергій Олександрович		

6. Дата видачі завдання 20 вересня 2024р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Складання програми творчого дослідження кваліфікаційної роботи	17.09.24-19.09.24	
2	Вибір об'єкту проектування	19.09.24-28.09.24	
3	Аналіз графіті літератури та вивчення напрямів стріт-арту	28.09.24-14.10.24	
4	Аналіз аналогів	14.10.24-18.10.24	
5	Огляд території	18.10.24-19.10.24	
6	Визначення стилістичного напрямку	19.10.24-26.10.24	
7	Створення рисунків для використання в якості муралу	26.10.24-04.11.24	
8	Створення 3D візуалізацій	04.11.24-26.11.24	
9	Оформлення кваліфікаційної роботи відповідно до вимог про роботи магістерського кваліфікаційного рівня	26.11.24- 03.12.24	

Студент

_____ (підпис)

Щербіна О. О.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник проєкту

_____ (підпис)

Мазніченко О. В.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Щербіна О. О. Ревіталізація урбаністичних просторів із використанням стріт-арту. Магістерська робота на правах рукопису.

Стріт-арт є невід'ємною частиною урбаністичних просторів багато останніх десятиліть, та проявляється в міському середовищі різними формами та стилями.

Магістерська кваліфікаційна робота присвячена дослідженню ролі стріт-арту у ревіталізації урбаністичних просторів. У роботі аналізується еволюція цього напрямку мистецтва, його стилі, а також вплив на формування естетичного, соціального і культурного контекстів сучасних міських середовищ. Основним результатом роботи є розробка концепції стріт-арт оформлення екстер'єру будівель та прилеглих територій, яка базується на гармонії дизайну, інтеграції в архітектурний контекст і створенні індивідуальних рішень для кожного об'єкта. Рекомендації, представлені у дослідженні, спрямовані на вдосконалення міського простору, підвищення його культурної привабливості та активізацію соціальної взаємодії. Робота має практичне значення для архітекторів, дизайнерів та міських планувальників.

Практичним прикладом є створення дизайн-концепції на основі трьох будинків та їх прилеглої території в м. Києві. Будівлі є типовими представниками радянської п'ятиповерхової забудови, на прикладі яких був розроблений дизайн-концепт ревіталізації будівель та прилеглої території з метою демонстрації доцільності ідеї використання стріт-арту для покращення естетичного вигляду міста.

Ключові слова: стріт-арт, графіті, ревіталізація, екстер'єр, радянська забудова, урбаністичні простори, міське середовище.

SUMMARY

O. Shcherbina. «Revitalization of urban spaces using street art.» Master's thesis in the form of a manuscript.

Street art has been an integral part of urban spaces for many recent decades, and is manifested in the urban environment in various forms and styles.

The master's thesis is devoted to the study of the role of street art in the revitalization of urban spaces. The work analyzes the evolution of this art form, its styles, and its influence on the formation of the aesthetic, social and cultural contexts of modern urban environments. The main result of the work is the development of a concept of street art for the exterior of buildings and adjacent territories, based on the harmony of design, integration into the architectural context and the creation of individual solutions for each object. The recommendations presented in the study are aimed at improving urban space, increasing its cultural attractiveness, and intensifying social interaction. The work is of practical importance for architects, designers, and urban planners.

A practical example is the creation of a design concept based on three buildings and their surrounding area in Kyiv. The buildings are typical representatives of the Soviet five-story buildings, on the example of which a design concept for the revitalization of buildings and the surrounding area was developed to demonstrate the feasibility of using street art to improve the aesthetic appearance of the city.

Keywords: street art, graffiti, revitalization, exterior, Soviet buildings, urban spaces, urban environment.

ВСТУП

Актуальність теми. Стріт-арт, як форма вуличного мистецтва, є потужним інструментом для трансформації міського середовища, що активно використовується у сучасній урбаністиці. З огляду на стрімке зростання міських територій та появу нових викликів для архітектури та дизайну, ревіталізація занедбаних просторів набуває особливого значення. Стріт-арт пропонує універсальний, відносно економічний та соціально залучений підхід до оновлення екстер'єрів будівель та прилеглих територій. Його художні рішення здатні вдихнути нове життя у депресивні райони, сприяти культурному збагаченню міста та залучати громаду до активного використання цих просторів.

Розробка комплексного підходу до інтеграції стріт-арту у міський ландшафт, особливо в Україні, де занедбані міські простори досить поширені, є актуальною як з точки зору естетичного оновлення, так і в контексті зміцнення соціальних зв'язків. Вивчення сучасних напрямів стріт-арту, їх історії та впливу на громадські простори дозволяє розкрити їх потенціал у створенні нових культурних цінностей. Важливість роботи підсилюється недостатньою кількістю досліджень, присвячених саме практичному використанню стріт-арту для вирішення актуальних урбаністичних проблем.

Дослідження, спрямовані на вивчення взаємодії стріт-арту з міським середовищем, створюють ґрунт для розробки рекомендацій щодо відновлення занедбаних територій, що є особливо важливим у сучасних умовах, коли постає питання екологічного, соціального та економічного розвитку міста. Саме тому тема магістерської роботи є надзвичайно важливою для розробки інноваційних рішень у дизайні середовища.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Магістерська кваліфікаційна робота «Ревіталізація урбаністичних просторів із використанням стріт-арту» є складовою комплексної програми наукових досліджень кафедри дизайну інтер'єру, міського середовища і ландшафтного мистецтва, ННІ дизайну та реклами. Тема науково-дослідної роботи кафедри: «Дизайн середовища міста

активної урбанізації в контексті загальнокультурних процесів» (державний реєстраційний номер: 0118 U100020).

Мета кваліфікаційної роботи розробити концептуально-комплексний підхід до рішення урбаністичних просторів мовою стріт-арту, для ревіталізації екстер'єру будівлі та прилеглої території.

Завдання:

1. Дослідити напрями стріт-арту та історію виникнення;
2. Проаналізувати відомих представників мистецтва стріт-арту України та світу, вивчити їх найкращі роботи;
3. Проаналізувати методи та засоби використання стріт-арту в екстер'єрі та громадських просторах;
4. Структурувати концепції поєднання напрямів стріт-арту на основі проєкту екстер'єру будівлі та прилеглої території;
5. Створити концепцію стріт-арт оформлення екстер'єру будівлі та прилеглої території;
6. Рекомендації до ревіталізації міських просторів за допомогою мистецтва стріт-арту.

Об'єктом дослідження є проєкт стріт-арт рішення екстер'єру будівлі та прилеглої території.

Предметом дослідження є взаємодія споруд з оточуючим простором та вплив кольорових рішень мистецтва стріт-арту на естетичну складову міського простору.

Наукова новизна полягає у впровадженні комплексного підходу до просторових рішень міських громадських територій та їхньої ревіталізації за допомогою стріт-арту. Розроблені рекомендації спрямовані на вдосконалення та відновлення зруйнованих та занедбаних ареалів шляхом використання художніх прийомів, які не потребують значного фінансування і є індивідуальними для кожного нового проєкту.

Практичне значення одержаних результатів. Результати роботи мають практичне значення для реалізації проєктів ревіталізації міських просторів

шляхом інтеграції стріт-арту в екстер'єри будівель та прилеглі території. Рекомендації, розроблені в дослідженні, можуть бути використані дизайнерами, архітекторами та муніципалітетами для створення гармонійного, соціально активного та естетично привабливого міського середовища.

Структура роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел нараховує 61 позицію. Робота виконана на 82 сторінках друкованого тексту.

Апробація результатів та публікації.

Участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ: ТВОРЧИСТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЇ», НАКККіМ, з доповіддю на тему: «Стріт-арт в екстер'єрі», с.183, 2023р. Режим доступу до ресурсу:

https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/Akademiia/Vydannia/konferentsii/Zbirka_tez_19_10_23.pdf

Участь у VIII Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір», НАКККіМ, з доповіддю на тему: «Аналіз впливу різних напрямів стріт-арту на художній образ споруди відповідно функціонального призначення», с. 434, 2024р. Режим доступу до ресурсу:

https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/nauka/vydannia/Tezy_07_11_2024.pdf

ЗМІСТ

ВСТУП	7
ЗМІСТ	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРИТ-АРТУ: ІСТОРІЯ, НАПРЯМИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В УРБАНІСТИЧНОМУ ПРОСТОРИ	11
1.1. Історія виникнення стріт-арту	11
1.2. Основні напрями стріт-арту та їх еволюція	14
1.3. Психологічний, естетичний та комунікативний потенціал стріт-арту в контексті соціальної інтеграції міських спільнот.	49
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ СТРИТ-АРТУ В УРБАНІСТИЧНИХ ПРОСТОРАХ: ВІДОМІ ПРЕДСТАВНИКИ ТА ЇХ ПРОЄКТИ.....	53
2.1. Аналіз ключових представників стріт-арту України	53
2.2. Світові стріт-арт художники та їх внесок у ревіталізацію урбаністичних просторів	60
РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ УРБАНІСТИЧНИХ ПРОСТОРИВ ЗА ДОПОМОГОЮ СТРИТ-АРТУ.....	68
3.1 Концепції та можливості поєднання напрямів та стилів стріт-арту.....	68
3.2. Розробка концепції стріт-арт оформлення екстер'єру будівлі та прилеглої території	74
3.3. Рекомендації з ревіталізації міських просторів за допомогою мистецтва стріт-арту.	77
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	87

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРИТ-АРТУ: ІСТОРІЯ, НАПРЯМИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В УРБАНІСТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

1.1. Історія виникнення стріт-арту

Історія стріт-арту, як форми мистецтва, тісно пов'язана з соціальною, культурною та політичною еволюцією суспільств у всьому світі. Вона поєднує у собі елементи самовираження, культурного протесту та естетичного впливу на міський простір. Хоча сучасний стріт-арт виник відносно нещодавно, його корені можна простежити з найдавніших часів. Історія цього мистецтва охоплює кілька ключових етапів, кожен з яких значною мірою вплинув на його розвиток і перетворення.

Найдавніші приклади графічних зображень на стінах з'явилися ще за часів палеоліту, коли люди почали залишати свої малюнки на стінах печер. Перші форми стріт-арту використовувалися для передачі повідомлень, символів або історій через наскельні малюнки, які зображали сцени полювання, природу або духовні обряди [1]. Ці зображення мали важливе значення, адже вони не лише відображали побут первісних людей, а й були засобом комунікації, що допомагав передавати інформацію між поколіннями. Такі малюнки слугували початком еволюції мистецтва, яке поступово інтегрувалося в повсякденне життя спільнот.

З розвитком суспільства графічні зображення поступово виходили за межі печер. У Давніх цивілізаціях, зокрема Римі та Греції, візуальні форми комунікації стали невід'ємною частиною громадського життя. На стінах громадських будівель та форумів залишали прості графічні повідомлення, висловлюючи думки чи настрої людей. Такі послання були своєрідними інструментами для вираження ідей та навіть політичних поглядів. Наприклад, у Помпеях знайдено численні написи, що відображають повсякденне життя, симпатії місцевих мешканців, їхні емоції та навіть протести.

Протягом середніх віків і Відродження мистецтво все більше фокусувалося на створенні монументальних робіт, проте концепція "вуличного мистецтва" продовжувала існувати у вигляді малюнків і написів, що збереглися на стінах міських будівель. Часто ці зображення мали символічний або сатиричний

характер, висміюючи владу чи передаючи ідеї, які не завжди знаходили місце в офіційному мистецтві.

Новий виток розвитку стріт-арту розпочався у ХІХ–ХХ століттях із появою революційних рухів. Написи на стінах почали активно використовуватися як форма соціального висловлення, що супроводжувала боротьбу за права, соціальну рівність чи ідеологічні зміни. Графічні зображення дедалі більше інтегрувалися у міський ландшафт, стаючи засобом протесту та способом висловлення невдоволення суспільством.

Зрештою, початок формування сучасного стріт-арту пов'язаний із 1960-ми роками в США, зокрема у містах Нью-Йорк та Філадельфія. Саме в цей період почали виникати перші соціальні рухи, що відстоювали права людини, протистояли расизму та іншим видам дискримінації. Поява субкультур, таких як хіп-хоп, панк і графіті, сприяла розвитку культури вуличного мистецтва як одного з методів вираження соціальних протестів. Молодь, часто позбавлена права голосу в офіційних інституціях, почала використовувати міський простір як засіб для висловлення свого невдоволення, критики системи та потреб у зміні соціальних норм. Графіті стало першим елементом сучасного стріт-арту, а його зародження пов'язане з використанням тегів, які залишали представники субкультур на стінах будівель та вагонах метро [2,3]. Одним із перших графітчиків вважається Такі 183, який підписував свої роботи в Нью-Йорку [4]. Використання псевдонімів стало способом ідентифікації у середовищі вуличних митців. Теги виконували не лише декоративну роль, а й ставали способом комунікації між митцями та суспільством.

Протягом 1970-х і 1980-х років стріт-арт почав набувати нових форм і технік. Зокрема, з'явилися такі стилі, як "throw-up" (швидкі малюнки з простими формами), "wildstyle" (складні переплетені літери) та "мурали" (монументальні зображення на фасадах будівель) [5,6,7]. У цей період вуличні митці експериментували з новими способами передавання візуальних повідомлень, розвиваючи стріт-арт як окремий художній напрям. Одним із важливих нововведень цього періоду стало використання трафаретів [8]. Цей метод

дозволяв швидко наносити зображення, знижуючи ризик затримання. Одним із перших відомих трафаретних митців став французький художник Blek le Rat, чия творчість значно вплинула на розвиток трафаретного стріт-арту у всьому світі [9]. Трафарет став популярним, оскільки дозволяв створювати повторювані зображення та передавати складні, часто політичні меседжі. Наприклад, його роботи часто стосувалися соціальних проблем, таких як бездомність, нерівність та екологічні питання.

З початку 1990-х років стріт-арт став виходити за межі вуличних стін і почав активно інтегруватися в галерейне мистецтво. Митці, такі як Жан-Мішель Баскія та Кіт Харінг, привернули увагу світової спільноти до стріт-арту, і їхні роботи стали з'являтися на престижних виставках у галереях і музеях [10,11]. Під впливом таких митців стріт-арт перетворився з андеграундного явища на легітимний напрямок сучасного мистецтва, який вивчається, досліджується і підтримується культурними інституціями. Важливу роль у розвитку стріт-арту в цей період відіграли також такі митці, як Шепард Фейрі, який створив знаменитий образ "OBEY" [12], а також Бенксі [13], який здобув світову популярність завдяки своїм сатиричним та провокаційним роботам. Роботи Бенксі часто мають гострий політичний контекст і піддають сумніву усталені норми суспільства, що робить його творчість впізнаваною і актуальною. Бенксі став культовою фігурою, чия робота значною мірою сприяла розвитку стріт-арту як глобального феномену.

З початку XXI століття стріт-арт отримав статус впливового соціокультурного феномену, який сприяє розвитку міст і приваблює туристів. У багатьох містах стріт-арт став важливим елементом ревіталізації міських районів, де занедбані або депресивні ділянки перетворюються на привабливі арт-простори. Сучасний стріт-арт охоплює широкий спектр напрямів: від монументальних муралів і художніх інсталяцій до інтерактивних проєктів з використанням технологій доповненої реальності (AR). Дедалі більше урбаністичних проєктів передбачають активне використання стріт-арту для створення відкритих культурних просторів, які позитивно впливають на

суспільне середовище та сприяють зміцненню соціальних зв'язків. Сучасні стріт-арт проекти активно підтримуються державними та приватними ініціативами. У багатьох містах світу стріт-арт перетворився на потужний інструмент для залучення громади до обговорення важливих соціальних проблем, підвищення культурної привабливості міських територій і залучення туристів. Наприклад, проекти на кшталт Wynwood Walls у Маямі, Street Art City у Франції та Mural Arts у Філадельфії є прикладами успішної ревіталізації депресивних районів за допомогою стріт-арту [14] (Рис. 1.1).

Рис. 1.1. Wynwood Walls, Маямі.

1.2. Основні напрями стріт-арту та їх еволюція

Сучасний стріт-арт формувався на перетині кількох субкультур, насамперед у великих містах США 1960-70-х років. Місто Нью-Йорк стало центром розвитку графіті — перший масовий вид сучасного стріт-арту. Молодь почала використовувати міські стіни, підземки і вагони метро як полотно для самовираження, протесту проти соціальної несправедливості і маргіналізації.

Цей вид мистецтва спочатку розглядався як акт вандалізму, але швидко еволюціонував у потужний соціальний і культурний рух.

Згодом стріт-арт розвивався, включаючи нові техніки, такі як трафарети, наклейки, мозаїки, постери і навіть масштабні інсталяції. У ХХІ столітті стріт-арт вийшов за межі підпільної культури і став легітимною формою мистецтва, яка визнана культурними інституціями і отримала світове визнання. Одним із ключових аспектів цієї еволюції стало поширення стріт-арту за межі США, його адаптація у різних культурних контекстах та включення в офіційні художні програми.

Графіті — одна з найдавніших і найбільш впізнаваних форм стріт-арту. Вона включає малювання або написання тексту на поверхнях, що зазвичай виконуються без офіційного дозволу [2]. У графіті є чимало стилів та напрямів, до прикладу напрямів можна віднести теги (стилізовані підписи), куски (великі малюнки) і бомбінг (швидкі малюнки) [15].

Графіті є однією з найстаріших форм вуличного мистецтва, яке виникло ще в античні часи. Написи та зображення на стінах були відомі ще у Стародавньому Римі, де громадяни використовували стіни будівель для повідомлень або вираження своїх думок. Однак сучасна ера графіті почалася у 1960-х роках у Сполучених Штатах, та була популяризована у 1970-х роках, особливо у Нью-Йорку, де молодь використовувала міські стіни та вагони метро для вираження своєї ідентичності, і швидко поширилася в інших частинах світу. Графіті символізує бунт, вираження себе в умовах обмеженого доступу до офіційних платформ для комунікації.

Графіті в своїй більшості виконується за допомогою аерозольних фарб або маркерів, якщо річ заходить за теги [16]. Основна техніка — це нанесення на стіну тегу (підпису художника) або складніших композицій, таких як піс, від слова "ріесе" — частина (у нас поширено «кусок») [17]. Графіті можуть бути як швидко виконаними "бомбінгами" [18], якщо місце не дозволяє бути поміченим, або є лише кілька хвилин на роботу, так і детальними роботами, які потребують тривалого часу на виконання, коли можна спокійно виконати скетч з усіма

деталлями. Якщо ж є така можливість, виконати кусок без обмежень по часу, то аерозольними фарбами тут не обмежується [19]. Виконати той же самий фон набагато швидше, і що найголовніше дешевше за допомогою фарби з банок або відер, алкідна, водоемульсійна, резинова, що було легше дістати, графіті шопи надають великий вибір спеціальних або регулярних позицій. Взагалі за потреби використовується що завгодно в процесі, трафарети, валики, пензлі, скотч, крейда, все що може допомогти або, здешевить собівартість роботи.

Графіті зазвичай виникає на міських об'єктах: стінах, підземних переходах, парканах, набережних, транспортних засобах [20] (Рис. 1.2). Воно часто асоціюється з нелегальністю і є одним із найбільш суперечливих видів стріт-арту. У публічному просторі графіті не тільки є засобом самовираження, але й перетворює та доповнює навколишній ландшафт, створюючи новий візуальний контекст для міста [21]. Добре вписана робота може надовго лишитися недоторканною, і стати новою деталлю міською ділянки, як дерево, що стоїть в одному і тому самому місці весь час скільки себе пам'ятають випадкові перехожі. Проте загалом графіті є символом протесту, бунту та виклику суспільним нормам. Воно частіше використовується маргіналізованими групами для того, щоб заявити про свою присутність у міському середовищі а отже гарно вписуватись в середовище йому зовсім не обов'язково, і залежить це лише від пріоритетів райтера [22]. Графіті може мати також і глибоке соціальне значення висловлюючи політичні або культурні заяви, ідентифікуючи митця як частину певної субкультури.

Потрібно зупинитися на розкритті напрямів та стилів в графіті для розкриття його багатогранності, аби зрозуміти його природу краще.

Теги — це найпростіша і найбільш основна форма графіті, яка полягає у швидкому написанні імені або псевдоніма графітчика. Тегінг з'явився в 1960-х роках у Нью-Йорку, коли молодь почала залишати свої підписи на стінах і вагонах метро, позначаючи таким чином свою присутність у різних районах міста.

Теги зазвичай виконуються за допомогою маркерів, сквізерів або аерозольних балончиків і можуть бути виконані дуже швидко. Це робить їх ідеальними для "бомбінгу" — швидкого нанесення на поверхні в умовах обмеженого часу (Рис. 1.2).

Рис. 1.2. Теги

Проте деякі райтери можуть використовувати і трафаретні валики, і сверла з алмазним напилом, проте останнє більше відноситься до скретчінгу і буде розібрано нижче. Сьогодні теги можна знайти практично в кожному місті світу, оскільки вони залишаються найпростішим способом заявити про свою присутність у середовищі графіті, а також сприяють розвитку свого каліграфічного почерку райтера.

Hollow, або "outline", — це стиль графіті, що виник як спрощений варіант ріесе. Він використовує лише контури літер або символів, залишаючи їх порожніми всередині. Така техніка дозволяє митцям швидко створювати великий і читабельний малюнок, що є ефективним способом "бомбінгу" в умовах обмеженого часу. Йде на наступному місці після тегів по простоті, проте

виглядає масштабніше, а отже дозволяє бути поміченим більшою кількістю людей. Hollow зазвичай виконується одним кольором, щоб окреслити форму літер (Рис. 1.3). Цей стиль дозволяє створювати швидкі роботи, які добре видно здалеку. Митці використовують hollow для того, щоб залишити свій слід у міському просторі за мінімальний час, оскільки така техніка не вимагає детальної прорисовки або використання великої кількості фарби. Сьогодні hollow залишається популярним серед графітчиків, які прагнуть залишити більше робіт у різних локаціях. Цей стиль є ефективним способом заявити про свою присутність, можна зустріти на стінах, мостах, вагонах поїздів та інших поверхнях [23].

Рис. 1.3. Hollow або «outline»

"Throw up" — це один з найпоширеніших і найстаріших стилів графіті, який виник у Нью-Йорку в 1970-х роках. Цей стиль був розроблений як спосіб швидкого нанесення великих літер або символів на стіни та вагони метро. Основна мета throw up — швидкість і ефективність, що дозволяє митцям

покривати велику площу поверхні за короткий час, уникаючи можливого затримання правоохоронними органами. На відміну від стилю hollow, тут літери мають заливку, проте кольорова гамма на всю роботу зазвичай обмежується 2-3 кольорами, один для контуру та інший для заповнення (Рис. 1.4). Літери часто мають округлу форму, що полегшує швидке нанесення за допомогою аерозольних балончиків. Сьогодні throw up залишається популярним серед графітчиків, оскільки дозволяє швидко "позначити" простір, наприклад, стіни будівель, мости або вантажні вагони. Це демонструє бажання залишити свій слід у міському середовищі, навіть якщо робота не є детальною чи складною [24].

Рис. 1.4. Throw Up

Bubble style (або "бابل") виник у середині 1970-х років як різновид throw up. Це стилізовані округлі літери, які виглядають як бульбашки. Bubble style став популярним завдяки своїй яскравості та можливості швидкого нанесення (Рис. 1.5). Перші приклади цього стилю можна було побачити на вагонах метро у Нью-Йорку, і цей стиль швидко поширився в інші міста. Bubble графіті зазвичай складається з товстих, округлих літер, що робить їх легкими для читання і простими у виконанні. Цей стиль використовується для створення яскравих і швидких написів. Bubble стиль є популярним серед новачків у графіті, оскільки його легко вивчити і швидко реалізувати [25].

Рис. 1.5. Bubble style

Стиль **blockbuster** виник у 1980-х роках як відповідь на необхідність швидкого і ефективного покриття великих площ стін [26]. Цей стиль отримав свою назву через схожість великих, чітких, прямокутних літер з класичними шрифтами, що використовувалися в кінопостерах для фільмів-блокбастерів. Мета митців, які використовували цей стиль, полягала в тому, щоб їхні роботи були помітними здалеку і чітко читалися, незалежно від складності фонового малюнка чи інших деталей. Blockbuster зазвичай є простими за формою і чітко виділяються на тлі завдяки контрасту кольорів. Цей стиль дозволяє митцям швидко наносити зображення за допомогою великих аерозольних балончиків з високим тиском по типу Montana UltraWide або навіть фарбувальних валиків, що дозволяє покривати значні площі в короткий час. Сучасні приклади blockbuster можна побачити на стінах промислових будівель, покинутих споруд і навіть залізничних вагонів, де важливо привернути увагу великими та яскравими літерами. Blockbuster також використовується як інструмент конкуренції між графітчиками. Митці можуть "перекривати" роботи інших, якщо хочуть залишити свій слід на тій же поверхні. Ця техніка демонструє не лише майстерність, але й прагнення домінувати у візуальному просторі міста.

Графіті з вогнегасника, або "extinguisher graffiti", з'явилося на початку 2000-х років як спосіб створення величезних тегів або написів на висоті. Це новаторська техніка, яка дозволяє митцям використовувати звичайні вогнегасники, заправлені фарбою, для нанесення своїх робіт на великі поверхні та у важкодоступних місцях. Ця техніка стала популярною серед графітчиків, які хотіли робити свої роботи максимально помітними і ефектними (Рис. 1.6). Також є трушним такий спосіб добути вогнегасник, як викрасти його з вагону метро. Для виконання тегів з нього необхідно заправити його фарбою, та через клапан накачати тиск, після чого під тиском фарба розпилюється на поверхню. Це дозволяє митцю створювати величезні написи за короткий час, досягаючи висот, які недоступні для звичайного аерозольного балончика. Сучасні митці використовують цю техніку для створення робіт у місцях, які важко помітити або де складно дістатися звичайними методами, наприклад, на верхніх поверхах

будівель чи великих рекламних щитах. А деякі райтери використовують метод для масштабних тегів в людських місцях, як до прикладу райтер «25» його використав для нанесення роботи навпроти ЦУМа на Хрещатику. Графіті з вогнегасника є формою вираження зухвалості і сміливості, оскільки для його виконання потрібні не лише технічні знання, а й уміння швидко діяти у стресових умовах, уникаючи затримання. Це робить цю техніку символом анархічного духу, який завжди був частиною графіті-культури [27,28,29].

Рис. 1.6. Графіті з вогнегасника.

"Roll up" та "Roll down" — це техніки графіті, які з'явилися у 1980-х роках. Ці техніки використовуються для створення великих написів, виконаних за допомогою валиків з фарбою (rollers). Такі роботи можуть охоплювати значні площі стін і часто виконуються в місцях, де необхідно зробити напис добре помітним, наприклад, на покинутих будівлях або над дорогами (Рис. 1.7). Roll up та Roll down передбачають використання малярних валиків, щоб швидко і рівномірно наносити фарбу на великі поверхні. Завдяки цій техніці можна створювати масштабні написи, які видно здалеку [30]. У сучасному графіті їх використовують для "бомбінгу" великих стін, особливо у промислових зонах, що

дозволяє легко охоплювати цілі фасади будівель. Цей стиль став популярним серед митців, які хочуть залишити великий і чіткий напис, видимий з великих відстаней. На відміну від стилю blockbuster фішка цього стилю «вище за інших». Roll up передбачає роботу валиком з великою ручкою, що дозволяє виконати роботу на рівень а то і на два вище за інших. Roll down зазвичай виконується з даху будівлі, використовуючи валик з довгою ручкою, це дозволяє виконати прямо під дахом висотки.

Рис. 1.7. Roll up

"**Characters**" (персонажі) з'явилися як елемент, який дозволяє доповнити композиції графіті та зробити їх більш різноманітними і привабливими. Цей напрям розвинувся у 1980-х роках, коли митці почали додавати мультяшних персонажів або героїв коміксів до своїх робіт, що створювало яскравий і зрозумілий візуальний образ. Проте пізніше деякі райтери замість свого вуличного імені почали використовувати свого персонажа, що робило їх більш впізнаваними і серед людей поза графіті культурою, адже персонажа простіше сприймати, і для звичайних перехожих це простіше ніж намагатися розібрати класичне графіті (Рис. 1.8). Персонажі можуть бути стилізованими

зображеннями людей, тварин або фантастичних істот, виконаних у різних техніках — від простих контурних зображень до детальних тривимірних малюнків. Сьогодні characters залишаються популярним елементом графіті та часто використовуються не лише як окремий напрям, а і в муралах та легальних роботах, де митці мають більше часу для створення складних композицій [31].

Рис. 1.8. Приклад персонажів в графіті.

Calligraffiti — це стиль графіті, який поєднує елементи традиційної каліграфії з техніками вуличного мистецтва (Рис. 1.9). Цей стиль набув популярності в 2000-х роках завдяки художникам, які прагнули внести у графіті естетичний аспект красивого написання літер, взятий з традиційних мистецьких практик різних культур. Перші приклади можна було побачити в арабських та азіатських країнах, де традиції каліграфії є глибоко вкоріненими в культурі. Calligraffiti використовує плавні, витончені лінії, які нагадують класичні каліграфічні шрифти. Митці часто використовують пензлі або каліграфічні кепи

на аерозольні балончики, щоб досягти ефекту плавних переходів і товстих-тонких ліній [32,33,34].

Рис. 1.9. Calligraffiti

Antistyle виник як реакція на стандартизацію і комерціалізацію графіті. Митці, які використовують цей стиль, свідомо відмовляються від традиційних технік і правил, створюючи хаотичні, неохайні написи, які можуть виглядати так, ніби їх виконали непрофесійно (Рис. 1.10).

Рис. 1.10. Антистиль.

Проте зазвичай його виконують райтери що в культурі вже багато років, у яких за плечами багаторічних досвід «охайних» робіт. Це частина руху, який прагне повернути графіті до його андерграундних коренів. Antistyle відрізняється використанням грубих, незграбних ліній, спрощених форм та навмисно неправильних пропорцій. Цей стиль можна побачити у великих містах, особливо на місцевих фестивалях графіті, де митці експериментують із відходом від стандартів і шукають нові способи виразити себе [35].

Scratchiti, або скретчинг, виник у 1990-х роках як техніка нанесення графіті шляхом подряпин на поверхні. Це радикальний, грубий підхід, який часто використовують у місцях, де звичайне фарбування неможливе, зазвичай, на вікнах громадського транспорту адже його вже буде неможливо видалити не замінивши вікно (Рис. 1.11).

Рис. 1.11. Scratchiti

Scratchiti також називають "етчингом", якщо використовується кислота по типу плавикової для видалення шару поверхні і створення напису або малюнка. Художники використовують спеціальні інструменти, наприклад, сверла з алмазним напилом, або кислоти в сквізерах, щоб створити малюнки. Scratchiti популярний серед графітчиків, які хочуть максимально грубо залишити свій слід на поверхнях, з ідеєю того що прибрати роботу буде надскладно, або неможливо не змінивши поверхню на нову. Сьогодні scratchiti залишається популярним на вікнах поїздів і автобусів, а також на інших гладких поверхнях у міських просторах проте не настільки як в нульових роках. Цей метод демонструє анархічний дух графіті, та його грубу натуру.

Wildstyle виник як розвиток основних стилів графіті у 1970-х роках, коли митці почали експериментувати з формою і структурою літер. Цей стиль є одним із найбільш складних і технічно вимогливих напрямів графіті, оскільки він поєднує складні лінії, переплетення, стрілки і інші графічні елементи, і вимагає від райтера багажу досвіду та чудового контролю ліній. Wildstyle був створений для того, щоб зробити напис менш зрозумілим для непосвячених, тим самим підкреслюючи приналежність до субкультури графіті (Рис. 1.12).

Рис. 1.12. Wildstyle

Створення wildstyle вимагає високого рівня майстерності, оскільки потрібно вміти маніпулювати формами літер, зберігаючи при цьому їхню читабельність для знавців культури. Сучасні прояви wildstyle можна побачити на муралах у великих містах, набережних, а також у фестивальных роботах, де графітники можуть працювати легально і створювати складні композиції без обмежень у часі [6, 36, 37].

Abstract Graffiti виникло як реакція на традиційні форми графіті, що зазвичай містили літери або зрозумілі зображення. Це було впливом абстрактного експресіонізму та сучасного мистецтва. Цей стиль став популярним у 1980-х роках, коли митці почали використовувати не лише текст, але й абстрактні форми, що передавали емоції та енергію. Abstract Graffiti включає використання кольорових плям, ліній, геометричних фігур і фрагментованих зображень, що створюють динамічні та емоційні композиції, або ж складають спокійні композиції (Рис. 1.13).

Рис. 1.13. Abstract graffiti

Художники можуть використовувати широкий спектр технік, від розпилювання фарби до крапель та підтьоків, створюючи багатошарові роботи, що змушують глядача інтерпретувати зображення на свій лад. Сучасне абстрактне графіті часто можна побачити на великих муралах і легальних стінах у таких містах, як Берлін, Лондон, Париж. Воно стало популярним серед митців, які прагнуть відійти від традиційних форм графіті та надати своїм роботам більш концептуальну та художню цінність. Abstract Graffiti використовує мову форм і кольорів для вираження складних емоцій та ідей, що робить його близьким до сучасного мистецтва [38].

3D graffiti з'явилося наприкінці 1990-х років і стало розвитком класичного стилю графіті. З технічного боку цей стиль є більш складним, оскільки митці використовують ефекти світла і тіні для створення ілюзії тривимірності. Розвиток комп'ютерної графіки та цифрових технологій сприяв популяризації 3D graffiti, оскільки митці могли експериментувати з дизайном своїх робіт перед їх нанесенням на стіну (Рис. 1.14).

Рис. 1.14. 3D graffiti

Цей стиль вимагає високої технічної майстерності та розуміння перспективи. Художники повинні точно розраховувати кути, тіні і світло, щоб створити враження тривимірних форм на двовимірній поверхні. Цей стиль часто

використовує кольорові переходи, градієнти та складні деталі, що дозволяє створити реалістичні зображення, які ніби "виходять" зі стіни. Сучасні митці використовують цей стиль для створення складних композицій на стінах, підлозі та навіть на тротуарах, що дозволяє перетворити міський простір на справжню галерею під відкритим небом [39].

Reverse graffiti або "чисте графіті" виникло у 1990-х роках як спосіб створення зображень, видаляючи бруд або пил з поверхонь замість нанесення фарби. Ця техніка була винайдена британо-бразильським митцем Полом Кертісом, також відомим як Moose, який почав експериментувати з очищенням стін для створення графічних елементів. Reverse graffiti використовує інструменти для очищення, такі як щітки або апарати високого тиску, щоб видалити бруд із стін або тротуарів, залишаючи чисті ділянки у формі літер чи малюнків. Це створює ефект, протилежний традиційному графіті, оскільки замість додавання фарби художник видаляє бруд. Ця техніка дозволяє створювати тимчасові роботи, які поступово зникають, коли поверхня знову покривається пилом або брудом. Сучасне використання reverse graffiti часто асоціюється з екологічними кампаніями, оскільки воно привертає увагу до проблеми забруднення. Такий вид графіті має менш агресивний характер і використовується як легальна альтернатива традиційним технікам [30,36].

Pixel Graffiti — це відносно новий напрямок у графіті, що виник у 2000-х роках під впливом популярної культури відеоігор та цифрового мистецтва. Його коріння можна знайти в естетиці ретро-відеоігор, які використовували піксельні зображення з обмеженою роздільною здатністю. Художники, які виростили на класичних іграх, таких як Super Mario або Pac-Man, почали відтворювати стиль цих ігор у вигляді графіті. Pixel Graffiti імітує вигляд піксельних зображень, використовуючи невеликі квадратики або "пікселі" для створення цілісного малюнка. Митці малюють великі кольорові квадрати, які формують зображення, схоже на те, що можна побачити на екрані старої ігрової приставки. Цей стиль вимагає особливої уваги до деталей, оскільки кожен піксель має бути ретельно розташований, щоб створити правильний візуальний ефект (Рис. 1.15).

Рис. 1.15. Pixel graffiti

Цей стиль нерозривно пов'язаний з трафаретами, адже щоб пікселі були чіткими та рівними автори використовують кубічні трафарети, та вимальовують по ним кожен піксель. Сучасні прояви Pixel Graffiti можна знайти в багатьох містах, особливо в районах з розвинутою молодіжною культурою. Цей стиль часто використовується для створення зображень героїв відеоігор, популярних персонажів або навіть абстрактних фігур. Піксельні графіті стали популярними у таких містах, як Токіо, Нью-Йорк та Берлін, де культура відеоігор глибоко вкорінена в суспільстві [40, 30].

Heaven graffiti (або "небесне графіті") з'явилося в кінці 1990-х — на початку 2000-х років як спосіб привернення уваги до робіт, розміщених у важкодоступних місцях на значній висоті. Ця техніка набула популярності серед графітчиків, які прагнули створювати свої роботи там, де їх буде видно здалеку, і де їх важко буде видалити. Виникнення heaven graffiti пов'язане з бажанням художників демонструвати свою сміливість та майстерність, оскільки нанесення такого графіті вимагає не лише художніх, а й альпіністських навичок. Для створення heaven graffiti використовуються звичайні аерозольні балончики, але основна складність полягає у виборі місця та доступі до нього. Це можуть бути дахи висотних будівель, мости, водонапірні вежі, верхні частини рекламних

білбордів або навіть стіни будівель, які видно з магістралей. Митці використовують спеціальні мотузки, драбини або інші засоби для того, щоб дістатися до важкодоступних місць, а потім швидко нанести малюнок або напис. Сьогодні heaven graffiti можна побачити у великих містах по всьому світу, особливо в мегаполісах, де густий трафік і високі будівлі створюють ідеальні умови для таких робіт. Це не тільки виклик майстерності, але й спосіб привернути увагу до художньої роботи, оскільки вона знаходиться поза досяжністю звичайного погляду.

Neon Graffiti стало результатом впливу електронної музики, неонових вивісок і клубної культури, яка активно розвивалася у 1980-90-х роках. Художники почали використовувати яскраві, кислотні кольори, що нагадують світіння неону, щоб зробити свої роботи ще більш ефектними і привабливими (Рис. 1.16).

Рис. 1.16. Neon graffiti

Цей стиль особливо популярний у нічний час, коли фарби виглядають яскравіше і створюють ілюзію світіння. Neon Graffiti зазвичай виконується за

допомогою яскравих фарб з флуоресцентним ефектом, які відбивають світло або його накопичують та виглядають, ніби світяться. Митці часто використовують додаткові елементи, такі як блискітки або люмінесцентні пігменти, щоб підсилити цей ефект. Роботи можуть включати як тексти, так і абстрактні зображення, які "оживають" при певному освітленні. Сучасні прояви Neon Graffiti можна побачити в клубних районах великих міст, таких як Токіо, Лос-Анджелес і Барселона, де мистецтво вуличного графіті інтегрується з нічним життям і культурою. Цей стиль також став популярним у поєднанні з digital graffiti на фестивалях, де проєкції з неоновими кольорами використовуються для створення інтерактивних інсталяцій.

Cyber Graffiti, або Digital Graffiti, — це стиль, який виник завдяки розвитку цифрових технологій та мультимедійних проєкцій. У 2000-х роках митці почали використовувати проєктори та інші електронні пристрої, щоб створювати графіті, яке можна змінювати в реальному часі. Це дозволило художникам експериментувати зі світлом, рухом і звуком, створюючи динамічні візуальні ефекти. Cyber Graffiti включає використання лазерних проєкторів, LED-панелей та програмного забезпечення для створення віртуальних зображень на поверхнях будівель, мостів або навіть рухомих об'єктів. Однією з технік є використання лазерних ручок або спеціальних проєкторів, що дозволяють малювати світлом. Художник керує віртуальними зображеннями за допомогою комп'ютера, створюючи тимчасові інсталяції, які можуть змінюватися або навіть зникати за мить. Сучасні прояви цього стилю часто використовуються на фестивалях цифрового мистецтва або у великих містах під час культурних подій, таких як світлові шоу або виставки. Цей стиль дозволяє втілювати ідеї, які було б неможливо реалізувати за допомогою звичайної фарби, і підкреслює синтез традиційного мистецтва з новими технологіями [36].

Yarn Bombing, або "бомбардування пряжею", виникло на початку 2000-х років як одна з форм вуличного мистецтва, що використовує в'язання замість фарби. Цей стиль став популярним серед тих, хто хотів прикрашати міський простір яскравими в'язаними виробами, не завдаючи при цьому шкоди

поверхням. Вперше цей стиль був помічений у Техасі, США, де невелика група в'язальниць вирішила прикрасити своє місто кольоровими нитками. Yarn Bombing включає створення в'язаних виробів, які потім обмотуються навколо об'єктів міського середовища — стовпів, дерев, лавок, поручнів і навіть пам'ятників (Рис. 1.17).

Рис. 1.17. Yarn bombing

Художники використовують різноманітні техніки в'язання, щоб створювати кольорові та деталізовані інсталяції. Це дозволяє не тільки прикрасити міський простір, але й підкреслити певні теми або настрої. Сьогодні графіті із пряжі можна знайти у великих містах. Yarn Bombing — це яскравий

приклад мирного і позитивного вуличного мистецтва, яке не завдає шкоди поверхням і може бути легко видалено, коли це необхідно [41].

Sumi-e Graffiti є стилем, що виник під впливом традиційного японського мистецтва сумі-е — техніки чорно-білого малювання, яка використовує мінімальну кількість мазків для передачі образів. Цей стиль з'явився у 2000-х роках, коли графітчики почали інтегрувати естетику східних каліграфічних та живописних традицій у своє мистецтво. Sumi-e Graffiti стало своєрідним поєднанням східної філософії мінімалізму та західної культури графіті. Sumi-e Graffiti використовує чорні або монохромні фарби з мінімальною кількістю кольорових акцентів. Основна техніка полягає у створенні плавних, витончених ліній, що нагадують традиційні пензлеві мазки. Митці намагаються передати образи з мінімальними деталями, концентруючись на формі та динаміці руху. Це може бути як стилізоване написання літер, так і зображення природи, тварин або абстрактних фігур. Наразі Sumi-e можна побачити у містах з розвиненою культурою стріт-арту, таких як Токіо, Сеул та Берлін. Цей стиль стає популярним серед художників, що роблять акцент більше на естетичну складову і звертає увагу на філософію простоти та гармонії.

Chromatic Graffiti з'явилося як стиль, що підкреслює використання кольору як основного елементу. Виникнувши під впливом психоделічного мистецтва 1960-х і 1970-х років, цей стиль активно розвивався у 1990-х і 2000-х роках, коли митці почали експериментувати з поєднанням яскравих, насичених кольорів і відтінків. Chromatic Graffiti часто використовується для передачі настрою, емоцій і енергії через кольорові схеми, а не форму. Даний стиль використовує широкий спектр кольорів і технік, таких як градієнти, світлові ефекти, переходи і контрасти. Митці можуть використовувати одночасно десятки різних відтінків, щоб створювати вражаючі кольорові композиції, які виглядають як вибух кольорів на стіні. Художники часто комбінують різні техніки — від аерозольного розпилення до пензлів, щоб досягти потрібного ефекту. Сучасні прояви можна побачити на фестивалях вуличного мистецтва, а також у міських просторах, таких як площі, підземки і вуличні переходи. Цей

стиль досить популярний адже яскраві кольори створюють привабливу і енергійну атмосферу, додаючи міському пейзажу нових фарб.

Symmetrical Graffiti — це стиль, який акцентує увагу на симетрії та рівновазі. Цей стиль почав набирати популярність у 2010-х роках, коли митці стали більше експериментувати з геометричними формами та симетричними елементами під час набираючого в той же час стилю 3D graffiti. Використання симетрії дозволяє створювати роботи, які виглядають більш гармонійно і структуровано, що контрастує з хаотичними формами деяких інших стилів графіті. Symmetrical Graffiti створюється шляхом ретельного планування та розподілу елементів так, щоб зображення було однаково збалансоване з обох боків. Це може включати використання відзеркалених форм, фракталів або повторюваних візерунків, які створюють враження гармонії та порядку. Художники можуть комбінувати яскраві кольори та складні лінії, щоб підкреслити симетрію своїх робіт.

Сьогодні не важко знайти Symmetrical Graffiti, його можна побачити у багатьох містах по всьому світу, особливо на фестивалях стріт-арту, де митці мають можливість створювати складні, деталізовані композиції. Симетричні роботи часто використовуються для створення вражаючих муралів, які гармонійно вписуються в архітектуру міста.

Negative Space Graffiti — це стиль, що акцентує увагу на використанні порожнього простору як елемента композиції. Цей стиль був розвинений митцями, які прагнули додати своїм роботам більше глибини та складності, граючи з формами та простором. Використання негативного простору стало способом виділення та підкреслення певних деталей, створення контрастів і створення візуальної гри з глядачем. Цей стиль передбачає нанесення зображення, яке використовує отчнення в своїй композиції, до прикладу поверхні, такі як стіни, вікна або навіть землю, як частину композиції. Митці часто використовують трафарети або інші методи, щоб залишити частини поверхні чистими, створюючи зображення з порожнього простору. Це може включати

використання контрастних кольорів або текстур, щоб підкреслити форми та створити враження тривимірності.

Stealth Graffiti, або "приховане графіті", виникло як спосіб створення робіт, які не завжди помітні з першого погляду. Цей стиль розвивався як реакція на зростання контролю з боку влади, коли художники почали використовувати менш очевидні техніки, щоб уникнути переслідувань. Stealth Graffiti може включати зображення, які з'являються тільки під певним кутом або при певному освітленні, що додає елемент інтриги і таємничості.

Митці, що працюють у стилі Stealth Graffiti, використовують різці цікаві техніки та розхідники, до прикладу фарби, які проявляються при контакті з водою, або світлові проєкції. Їхні роботи можуть бути майже непомітними вдень і "оживати" вночі, коли світло чи вода розкривають приховані деталі. Цей стиль часто використовує приховані символи або послання, які потребують уважності від глядача, щоб їх розгадати.

Сучасні прояви Stealth Graffiti можна знайти у великих містах, проте парадоксально, що знайти їх важко. Можна просто не помітити їх прийшовши не в ту годину дня. Роботи цього стилю стають частиною нічного життя міста, де відвідувачі можуть натрапити на несподівані візуальні сюрпризи. Такий підхід надає містам елемент інтерактивності та відкриття.

Pop Art Graffiti бере свої витоки з естетики поп-арту, яка стала популярною у 1960-х роках завдяки митцям, таким як Енді Воргол та Рой Ліхтенштейн. Пізніше, у 1980-х роках, цей стиль став частиною графіті-культури, коли митці почали використовувати яскраві кольори, коміксові персонажі та елементи масової культури для створення своїх робіт. Pop Art Graffiti стало способом переосмислення естетики комерційного мистецтва у контексті вуличного простору. Поп арт графіті використовує яскраві, контрастні кольори, прості лінії та фігури, які нагадують комікси та рекламу. Митці можуть зображувати відомих персонажів поп-культури, таких як супергерої, зірки шоу-бізнесу або навіть відомі бренди. Головна мета цього стилю — привернути увагу

яскравістю та впізнаваністю образів, створюючи своєрідні "вибухи" кольорів на стінах міста (Рис. 1.18).

Рис. 1.18. Pop Art Graffiti

Сьогодні Pop Art graffiti часто використовується для створення великих муралів, які привертають увагу до конкретних тем або брендів. Цей стиль наразі активніше застосовується у комерційних проєктах, коли бренди співпрацюють з художниками, щоб створити яскраві, запам'ятовувані інсталяції. Міста на кшталт Нью-Йорка, Лос-Анджелеса та Маямі стали центрами цього стилю, де поп-арт інтегрується з вуличним мистецтвом, збагачуючи міський ландшафт.

Tile Graffiti, або "плиткове графіті", виникло як спосіб створення довговічних і стійких до погодних умов робіт. Ідея використовувати плитки для створення графіті була популяризована у 1990-х роках, коли французький художник Invader почав створювати мозаїчні зображення персонажів з відеоігор, таких як Space Invaders (Рис. 1.19).

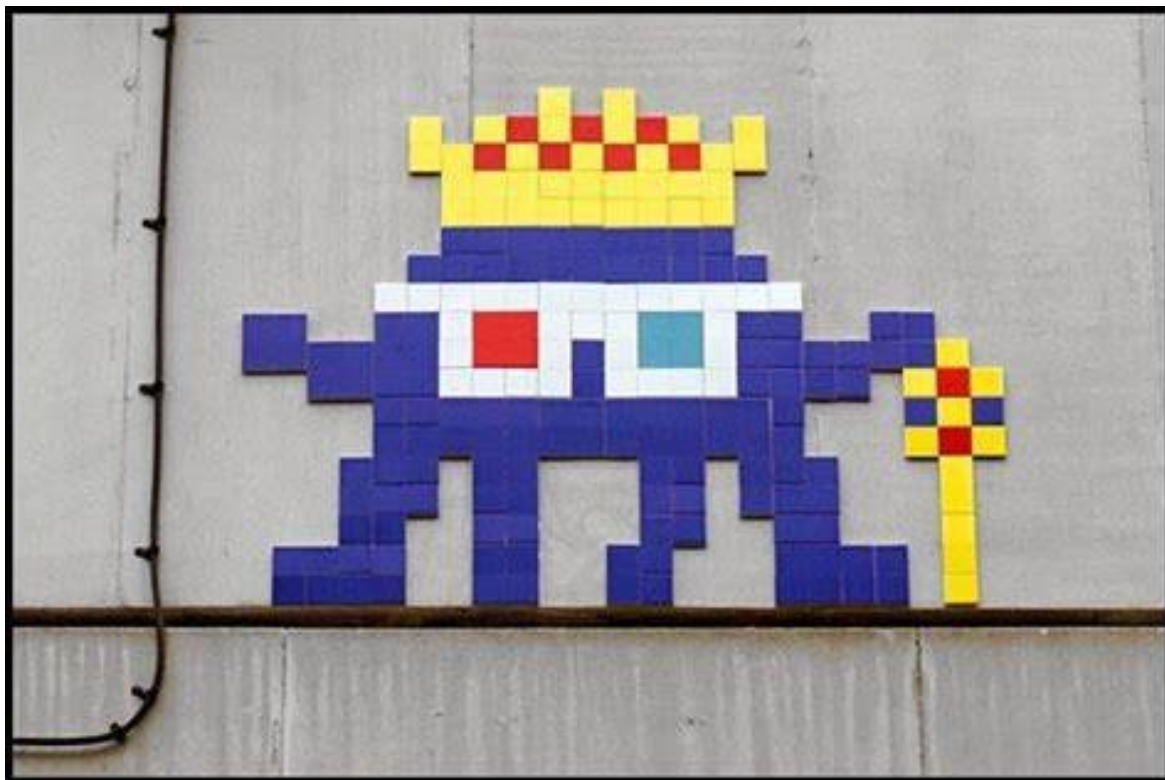

Рис. 1.20. Tile graffiti

Tile Graffiti створюється за допомогою квадратних маленьких кольорових керамічних плиток, які художники вручну розмальовують або викладають у формі піксельної мозаїки. Потім плитки приклеюються до стін, мостів, сходів або інших поверхонь, що дозволяє створювати довговічні композиції, які витримують дощ і сонце. Завдяки цьому стилю можна створювати детальні, багатоколірні зображення, які виглядають як постійні інсталяції. Сучасні прояви Tile Graffiti можна побачити у майже всіх великих містах світу. Мозаїки від Invader та інших митців розміщені на фасадах будинків, біля історичних пам'яток і в громадських місцях. Вони стали частиною міського пейзажу, додаючи новий шар культурних відсилок і візуальної привабливості.

Invisible Graffiti — це унікальний стиль, який виник як спосіб створення екологічного мистецтва, що не залишає слідів. Цей стиль з'явився у 2010-х роках, коли художники почали експериментувати з використанням води та інших швидко випаровуваних рідин для нанесення тимчасових зображень. Invisible Graffiti стало популярним серед тих, хто шукає екологічні та безпечні для середовища форми мистецтва. Для створення Invisible Graffiti художники використовують воду або спеціальні екологічні рідини, які швидко випаровуються. Роботи можуть бути виконані за допомогою розпилювачів, щіток або навіть звичайних пляшок з розпилювачем. Зображення зникають через декілька хвилин або годин після нанесення, залишаючи лише пам'ять про них. Цей стиль підходить для створення тимчасових меседжів або перформансів, де сам процес є важливішим за результат. Сучасні прояви Invisible Graffiti можна побачити під час фестивалів або в громадських місцях, де митці використовують цю техніку, щоб створити тимчасові малюнки або написати меседжі, які зникають з часом. Це також стає частиною інтерактивних перформансів, де глядачі можуть спостерігати за тим, як зображення поступово зникають, залишаючи простір чистим.

Political Graffiti, або **Revolutionary Style**, виникло як засіб політичного висловлення та протесту. Воно має довгу історію, що сягає античних часів, коли на стінах будівель писали лозунги проти влади чи соціального порядку. У сучасному контексті цей стиль став популярним у 1960-х та 1970-х роках під час різних соціальних рухів, таких як боротьба за права людини, антивоєнні протести та громадянські права. В Україні найактивніше використовувалося в 2014 році під час «Революції гідності».

Political Graffiti може включати лозунги, символи, карикатури, портрети політиків та інші зображення, які передають соціальні та політичні меседжі. Митці використовують різні техніки, від простих написів маркерами до складних трафаретних робіт. Роботи часто розміщуються у місцях, де їх можуть побачити великі групи людей, щоб привернути увагу до певної проблеми або висловити протест проти політичних рішень. Сьогодні Political Graffiti можна побачити у

всьому світі, від стін вуличних кварталів до місць масових протестів. Відомими прикладами цього стилю є роботи митця Бенксі, які критикують політичну систему, споживацтво, військові дії та інші соціальні проблеми. Political Graffiti залишається одним із найважливіших інструментів для висловлення соціального невдоволення та боротьби за зміни у суспільстві.

AR Graffiti — це сучасна форма графіті, що використовує технології доповненої реальності (AR) для створення віртуальних малюнків у повітрі. Цей стиль почав розвиватися на початку 2010-х років, коли цифрові технології дозволили художникам використовувати спеціальні пристрої для малювання невидимих фарбою, яку можна побачити лише через екрани смартфонів або планшетів. AR Graffiti стало новим способом взаємодії з міським простором без фізичного втручання. Виконується за допомогою спеціальних додатків та AR-пристроїв, які дозволяють створювати віртуальні малюнки у повітрі. Художники використовують лазерні указки, світлодіоди або цифрові кисті, які зображуються на екрані через додаток, що підтримує доповнену реальність. Це дозволяє створювати динамічні малюнки, які можуть взаємодіяти з глядачами та міським середовищем. Сьогодні AR Graffiti використовується на фестивалях, у музеях сучасного мистецтва та навіть у комерційних кампаніях, де інтерактивні технології допомагають залучити глядачів. Такий підхід дозволяє створювати складні та красиві роботи без використання фарби, що робить його екологічно чистим і легальним способом залишити свій слід у місті.

Anamorphic Graffiti — це стиль, що використовує техніку перспективи для створення зображень, які виглядають тривимірними лише з певного ракурсу. Цей стиль виник під впливом класичних технік ілюзійністського живопису та вуличного мистецтва, яке розвивалося у 1990-х роках. Художники цього напрямку стали відомими завдяки своїм оптичним ілюзіям, що перетворювали прості поверхні на тривимірні сцени. Для створення Anamorphic Graffiti художники ретельно розраховують перспективу і використовують складні кути, щоб малюнок виглядав тривимірним тільки з певного місця. Це може бути все — від написів, які здаються ніби висять у повітрі, до цілих сцен, які створюють

враження проривів у стіні або глибоких тунелів. Художники часто використовують камери або комп'ютерні програми для планування своїх робіт, що дозволяє досягти точного ефекту тривимірності. Сьогодні Anamorphic Graffiti можна знайти в багатьох містах світу, таких як Париж, Лондон, Нью-Йорк і Рим. Художники цього напрямку активно беруть участь у міжнародних фестивалях стріт-арту, де вони демонструють свої роботи, які зачаровують глядачів і змушують їх по-новому сприймати простір навколо.

Eco Graffiti, або Moss Graffiti, є одним із найекологічніших стилів графіті і одним з найнезвичайніших, що виник як відповідь на потребу в більш екологічних та стійких формах мистецтва. Цей стиль почав розвиватися на початку 2010-х років, коли художники експериментували з використанням природних матеріалів, таких як мох, для створення зображень та текстів на стінах будівель. Він став частиною руху "зеленого мистецтва", що пропагує збереження довкілля через творчість. Eco Graffiti створюється за допомогою спеціальної суміші моху, йогурту або пива, цукру та води, яку наносять на стіни. Художники створюють шаблони або малюють безпосередньо, дозволяючи моху рости й утворювати зелені, живі зображення. Це дозволяє створювати візуальні образи, які стають частиною природного середовища і не шкодять поверхні.

Сучасні прояви Moss Graffiti можна побачити у великих містах, де громадські активісти та художники використовують цей стиль, щоб привернути увагу до екологічних питань або прикрасити урбаністичний ландшафт. Цей стиль став популярним у таких містах, як Лондон, Амстердам і Сан-Франциско, де питання екології стоять на першому місці.

Трафаретний стріт-арт, або "стенсіл", використовує трафарети для створення зображень на стінах. Ця техніка дозволяє митцям швидко наносити складні малюнки на великі поверхні, часто у громадських місцях. Хоча трафарети використовувалися ще у стародавні часи для декору, сучасний трафаретний стріт-арт став популярним у 1980-х роках. Одним із найвідоміших митців, що використовує трафарети, та на слуху у людей, є британський художник Бенксі, чії роботи часто мають політичне або соціальне забарвлення.

Трафаретний стріт-арт завдяки своїй універсальності став популярним у багатьох країнах, оскільки він дозволяє митцям дуже швидко передавати складні ідеї за допомогою візуальних символів (Рис. 1.21).

Рис. 1.21. Трафаретний стріт-арт

Трафарети вирізаються з картону або пластику, після чого фарба наноситься через отвори на поверхню стіни. Це дозволяє швидко і точно відтворювати навіть складні зображення. Іноді в роботі використовуються кілька трафаретів, що накладаються одне на одного для нанесення кількох шарів кольору і отримання більш об'ємних робіт. Така техніка чудово підходить для нелегальних вилазок, оскільки митцям не потрібно багато часу для створення зображення. Трафаретний стріт-арт зазвичай розміщується в публічних місцях, таких як стіни будівель, підземні переходи, паркани та закинуті будівлі. Він інтегрується в міський простір, часто використовуючи навколишню архітектуру як частину композиції. Роботи можуть бути як одиничними, так і розмноженими у багатьох місцях, завдяки швидкості нанесення і можливості відтворювати будь-яку кількість копій з одного трафарета. Даний напрям стріт-арту є одним із

найвпливовіших засобів політичного і соціального висловлення. Він часто містить гострі соціальні чи політичні меседжі, які митці прагнуть донести до широкої аудиторії. Завдяки своїй тиражованості та простоті, трафарети стали важливим інструментом протестних рухів та критики влади [8].

Мурали є великомасштабними стінописами, які зазвичай створюються за згодою власників приміщень або міських урядів. На відміну від нелегальних форм стріт-арту, мурали часто виконуються у межах офіційних міських проєктів або на замовлення культурних інституцій. Також не поодинокі випадки створення муралів в якості рекламних кампаній брендів в кооперації з митцями. Це дозволяє митцям використовувати міські стіни як величезні полотна для створення детальних і концептуальних робіт. Мурали можуть мати як естетичну, так і політичну функцію, часто звертаючи увагу на соціальні проблеми чи культурні особливості місцевості. Вони були відомі ще у давніх цивілізаціях, таких як Стародавній Єгипет та Месопотамія. У сучасному контексті мурали відродилися як частина стріт-арту, особливо з розвитком урбаністичних проєктів у ХХ столітті. Мексиканські митці, як-от Дієго Рівера, внесли великий внесок у популяризацію муралів, зробивши їх інструментом соціальної та політичної пропаганди. Мурали часто виконують роль громадського мистецтва, створюючи візуальні наративи, що представляють історію або ідентичність місцевої спільноти. Мурали зазвичай виконуються вручну на стінах або фасадах будівель за допомогою фарб або аерозольних балончиків. Їхні розміри можуть бути вражаючими, охоплюючи цілі будівлі. Процес створення муралів може займати багато часу і вимагати участі кількох митців [7, 14, 43, 44].

Інсталяції та перформанси в стріт-арті є відносно новими напрямками, що залучають тривимірні об'єкти та інтерактивність. Інсталяції часто включають використання повсякденних об'єктів, розміщених у публічних місцях, для створення сюрреалістичних або провокаційних сцен. Перформанси можуть включати живі дії митців, які взаємодіють з простором та аудиторією, наприклад, створення тимчасових малюнків або проведення акцій. Ці форми мистецтва

підкреслюють тимчасовість стріт-арту і взаємодію з містом як сценічним майданчиком.

Стікербомбінг — це форма стріт-арту, яка полягає в наклеюванні великої кількості стікерів (наклейок) на громадські поверхні, такі як знаки дорожнього руху, лавки або стіни. Ця техніка дозволяє митцям швидко розміщувати свої роботи у великій кількості різних локацій. Стікери можуть бути простими логотипами, карикатурами або текстами з політичним посланням. Через свою мобільність і простоту виготовлення стікербомбінг став популярною технікою вуличних митців по всьому світу, такі як знаки дорожнього руху, лавки або будівлі. Наклейки можуть бути як ручної роботи, так і масово друкowanymi. Митці часто створюють серії стікерів, які наклеюють у різних локаціях (Рис.1.22).

Рис. 1.22. Стікербомбінг

Стікербомбінг виник як частина панк-культури у 1970-х роках, коли митці почали використовувати наклейки як спосіб швидкого розповсюдження своїх зображень і меседжів у міському просторі. Він був особливо популярний у великих містах Європи та США, де наклейки швидко ставали частиною міського

середовища. Стікербомбінг дозволяє митцям легко передавати свої ідеї великій аудиторії завдяки швидкості та простоті розповсюдження. Цей напрямок стріт-арту часто використовується для передачі політичних, соціальних або культурних послань, що стають частиною міського простору. Стікербомбінг є демократичною формою мистецтва, доступною для широкого кола митців, оскільки створення наклейок не вимагає значних фінансових ресурсів чи художньої освіти. Цей вид вуличного мистецтва також підкреслює тимчасовість, оскільки наклейки можуть бути легко зняті або пошкоджені, що ще більше акцентує увагу на швидкості і плинності цього виду мистецької активності [45, 46,47].

Постер арт полягає в розміщенні на стінах або інших поверхнях художніх плакатів. Цей напрям стріт-арту є менш агресивним з точки зору впливу на громадський простір, ніж графіті, оскільки постери можуть бути тимчасовими і легко зніматися. Однак через візуальну доступність і можливість легко розповсюджувати ідеї постер арт став важливим інструментом політичної та соціальної пропаганди. Він також дозволяє художникам створювати серійні роботи, поширюючи свої зображення у різних локаціях і контекстах. Постер арт виник на початку ХХ століття як спосіб масового розповсюдження політичних та рекламних повідомлень. У контексті стріт-арту цей напрям набув популярності завдяки можливості швидкого виготовлення і розміщення великої кількості постерів у публічних місцях. Він часто асоціюється з політичною пропагандою або соціальними заявами.

Постери друкуються на папері і приклеюються на стіни за допомогою клею або скотчу. Вони можуть бути як кольоровими, так і чорно-білими, залежно від меседжу та естетичної концепції митця. Окрім традиційних постерів, можуть використовуватися цифрові технології для їх створення, що дозволяє тиражувати роботи у великій кількості. Постери часто розміщуються на стінах будівель, парканах або інших вертикальних поверхнях у громадських місцях. Їхня тимчасова природа дозволяє легко змінювати або замінювати їх новими роботами. Постер арт використовується для миттєвого привернення уваги до

певних соціальних або політичних проблем. Постер арт є одним із найпростіших і найефективніших способів донесення масових послань до громадськості. Це мистецтво може мати як пропагандистський характер, так і бути засобом протесту або соціальної критики. Вуличні митці використовують постери для привернення уваги до актуальних суспільних питань і формування громадської думки.

Мозаїки в стріт-арті використовуються як засіб створення тривимірних візуальних творів, які є довговічними і стійкими до впливу часу. Мозаїки можуть прикрашати громадські будівлі, мости або фонтани, стаючи частиною міської архітектури. Вони є однією з найстаріших форм мистецтва, що отримала нове життя в рамках стріт-арту, поєднуючи традиції та сучасність. Мозаїка — це одна з найдавніших форм мистецтва, яка використовувалася ще у стародавніх цивілізаціях, таких як Греція, Рим і Візантія. У контексті стріт-арту мозаїки стали знову популярними у ХХ столітті, коли митці почали використовувати цю техніку для створення вуличних інсталяцій.

Мозаїка складається з маленьких шматочків кераміки, скла або інших матеріалів, які розташовуються у формі малюнка або орнаменту на поверхні стіни або іншої структури (Рис. 1.23).

Рис. 1.23. Мозаїка в контексті стріт-арту

Цей процес є доволі трудомістким і вимагає детального планування, але результат може бути довговічним і стійким до часу та погодних умов. Мозаїки зазвичай розміщуються на міських стінах, мостах або навіть у транспортних зупинках. Вони стають частиною міського ландшафту і додають художню цінність навколишньому середовищу. Мозаїки можуть створювати як абстрактні орнаменти, так і реалістичні сцени, що передають соціальні чи історичні теми. Мозаїки у стріт-арті мають символічне значення як поєднання традиційних та сучасних елементів мистецтва. Вони часто використовуються для відтворення важливих культурних або історичних подій і сприяють збереженню колективної пам'яті громади.

Барельєфи, як і мозаїки, мають давнє походження, яке сягає ще часів стародавнього Єгипту, Греції та Риму. У ті часи барельєфи використовувалися для прикрашання храмів, монументів і громадських споруд. У сучасному контексті барельєфи як елемент стріт-арту набули нового значення, поєднуючи історичні техніки з сучасними ідеями та концепціями.

Барельєф — це техніка створення рельєфних зображень, коли елементи малюнка або скульптури виступають над поверхнею, з якою вони пов'язані. Для створення барельєфів використовуються різні матеріали, такі як глина, цемент або метал. Сучасні митці можуть використовувати як традиційні, так і новітні технології для створення рельєфних композицій на стінах міських будівель. Барельєфи здатні значно змінювати сприйняття архітектурних об'єктів. Вони створюють тривимірні композиції, які стають частиною міського ландшафту, залучаючи глядача до взаємодії з твором. Барельєфи можуть бути як деталями великих архітектурних об'єктів, так і самостійними елементами, розташованими на стінах або фасадах будівель.

Якщо говорити більш конкретно щодо барельєфів у стріт-арті, на сьогоднішній день, вони набирають популярність в контексті швидкого і оригінального способу лишити роботу на стіні. Крім того що лишити роботу можна непомітно, вона привертає увагу перехожих, навіть тих хто не звертає ніякої уваги на класичні вуличні графіті, ти теги. Крім того такі невеличкі барельєфи відносно прості у виготовленні якщо вже є форма, тож не дарма цей напрям стріт-арту починає набирати обертів серед вуличних митців.

1.3. Психологічний, естетичний та комунікативний потенціал стріт-арту в контексті соціальної інтеграції міських спільнот.

Одним із найважливіших аспектів стріт-арту є його естетична функція, яка сприяє розвитку міської культури. Вуличне мистецтво дозволяє перетворити сірий і безликий урбаністичний ландшафт на яскравий, різноманітний і наповнений сенсом простір. Використовуючи барви, різні форми та оригінальні образи, стріт-арт додає місту особливого вигляду, допомагає створити

унікальний візуальний ландшафт, що підкреслює індивідуальність того чи іншого району або міста в цілому. Стріт-арт також має здатність змінювати наше сприйняття міських просторів. Стіни, які були непримітними, можуть перетворюватися на твори мистецтва, що створюють атмосферу інтриги і краси. Такі елементи естетики допомагають змінювати настрій жителів міста, створюючи враження відкритого і креативного середовища, яке сприяє піднесенню культурного рівня суспільства. Це своєрідний внесок у формування естетичної свідомості мешканців міста та підвищення їхньої уваги до мистецтва.

Для багатьох митців стріт-арт є не лише способом прикрасити стіну, а й способом висловити свою особисту думку або творчі амбіції. Важливим елементом цього виду мистецтва є його спонтанність, свобода і можливість самовираження без цензури та обмежень. У стріт-арті художники можуть експериментувати, вільно комбінувати стилі, створювати щось, що відображає їхню особисту ідентичність та емоції. Крім того, стріт-арт дозволяє митцям залишати свій "слід" у просторі, що є надзвичайно важливим у культурі, де визнання та видимість мають значення. Художник, який працює на вулицях, може відчувати себе частиною великої спільноти митців, що створюють мистецтво для всіх. Теги, що є однією з форм стріт-арту, дозволяють митцям відзначати свої роботи, залишаючи своє ім'я або псевдонім, що стає частиною культурної мережі міста [48].

Стріт-арт також часто виконує функцію соціального коментаря і є потужним засобом критики суспільства. На відміну від традиційних форм мистецтва, що можуть бути ізольованими від широкої аудиторії через інституційні рамки, стріт-арт є доступним кожному. Художники використовують міський простір для трансляції своїх ідей і поглядів на соціальні, економічні та політичні проблеми. Завдяки цьому стріт-арт здатен привертати увагу до важливих тем, які часто не висвітлюються у звичайних медіа, а отже не давати сховати ідею від мас. Соціальні та політичні меседжі, що часто передаються через стріт-арт, можуть варіюватися від глобальних тем, таких як права людини, зміни клімату або війна, до локальних проблем, що

стосуються конкретного міського району або громади. Наприклад, у багатьох роботах в США можна побачити критичне ставлення до надмірного споживання, комерціалізації суспільства або проблеми расизму. Художники створюють іронічні, провокативні або навіть саркастичні роботи, що мають на меті стимулювати громадську дискусію та привернути увагу до питань, які зазвичай залишаються поза увагою.

Ще одним важливим соціокультурним аспектом стріт-арту є його здатність бути інклюзивним і залучати широкі верстви населення до культурного процесу. Стріт-арт є мистецтвом, яке створюється для всіх і не має обмежень за віком, статусом або освітою [48]. Це доступна форма мистецтва, яка може бути зрозумілою навіть тим, хто ніколи не відвідував художні галереї або музеї. Багато стріт-арт проєктів здійснюються з активною участю місцевих громад. Це можуть бути ініціативи зі створення муралів на стінах шкіл, громадських центрів або на будинках у житлових районах, де місцеві жителі можуть долучитися до творчого процесу, надаючи свої ідеї або допомагаючи в роботі. Така співпраця не тільки покращує зовнішній вигляд місцевості, але й зміцнює почуття спільноти та залученості. Цікавою тенденцією є використання інтерактивних елементів у стріт-арті. Наприклад, деякі роботи можна доповнювати або змінювати самим глядачам, що створює особливий досвід взаємодії з мистецтвом. Інтерактивність стріт-арту допомагає підвищити його значимість для громадян, адже люди стають не просто глядачами, а співтворцями міського мистецтва.

Одна з найважливіших ідей що варто відмітити це значний психологічний вплив на мешканців міст, змінюючи їхнє ставлення до простору, в якому вони живуть. Барвисті малюнки, цікаві образи, гумор і метафори — все це створює атмосферу доброзичливості та піднесеності. Кольори і форми стріт-арту здатні змінювати сприйняття простору та емоційний стан людей, які щодня проходять повз ці роботи. Замість сірих і безликих фасадів, люди бачать яскраві і життєрадісні зображення, що позитивно впливають на їхній настрій. Крім того, стріт-арт може бути засобом боротьби з почуттям відчуженості у місті. Міські

простори часто виглядають холодними та відчуженими, що сприяє розвитку аномії та соціальної ізоляції. Завдяки стріт-арту створюються місця, які роблять простір більш «людським», перетворюючи його на щось ближче до людських переживань і відчуттів. Роботи, які зображають щось знайоме або близьке людям, можуть створювати відчуття належності, що є важливим фактором для емоційного комфорту мешканців великих міст.

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ СТРІТ-АРТУ В УРБАНІСТИЧНИХ ПРОСТОРАХ: ВІДОМІ ПРЕДСТАВНИКИ ТА ЇХ ПРОЄКТИ

2.1. Аналіз ключових представників стріт-арту України

Почати вартувало б одразу з команди графіті художників. CHEFS CREW — це українська стріт-арт команда, що виникла у 2010 році як об'єднання кількох команд з Києва, його передмість та Харкова. Згодом саме цей колектив став основним для більшості учасників. Протягом років його склад зазнав змін — у команді залишилися лише найвідданіші учасники. На момент 2021 року CHEFS CREW нараховував 8 активних учасників.

Команду об'єднує дружба та вміння йти на компроміс, що дозволяє кожному з учасників залишатися самобутнім у своїх підходах до графіті. Їхній підхід можна охарактеризувати як системний та структурований: кожен учасник має свої ролі і завдання, що в цілому дозволяє створювати гармонійні колективні проєкти. Вони не просто працюють над графіті, а й розвивають свою майстерність у шовкографії та відео, прагнучи до загальноприйнятих стандартів графіті-шаблонів і формування фундаментальних цінностей усередині команди [49].

Їх графіті є одними з наймасштабніших, як приклад кілька ролл апів на набережній Дніпра (Рис 2.1). Виконують вони свої роботи, або кожен окремо, або командою. Передивляючись їхні графіті можна побачити різноплановість стилів, і вирізнити від якого райтера була виконана робота. Відмічаючи їх графіті можна помітити що вони активно працюють з середовищем, до прикладу можна взяти куски що виконані в спальних районах Києва. Будівлі в цих районах часто обкладені плиткою та непримітно сірі, і CHEFS використовують це для точного позиціонування і створенням контрасту з навколишнім простором виконуючи проварбовки чітко по плиткам, кожену нову новим кольором (Рис. 2.2).

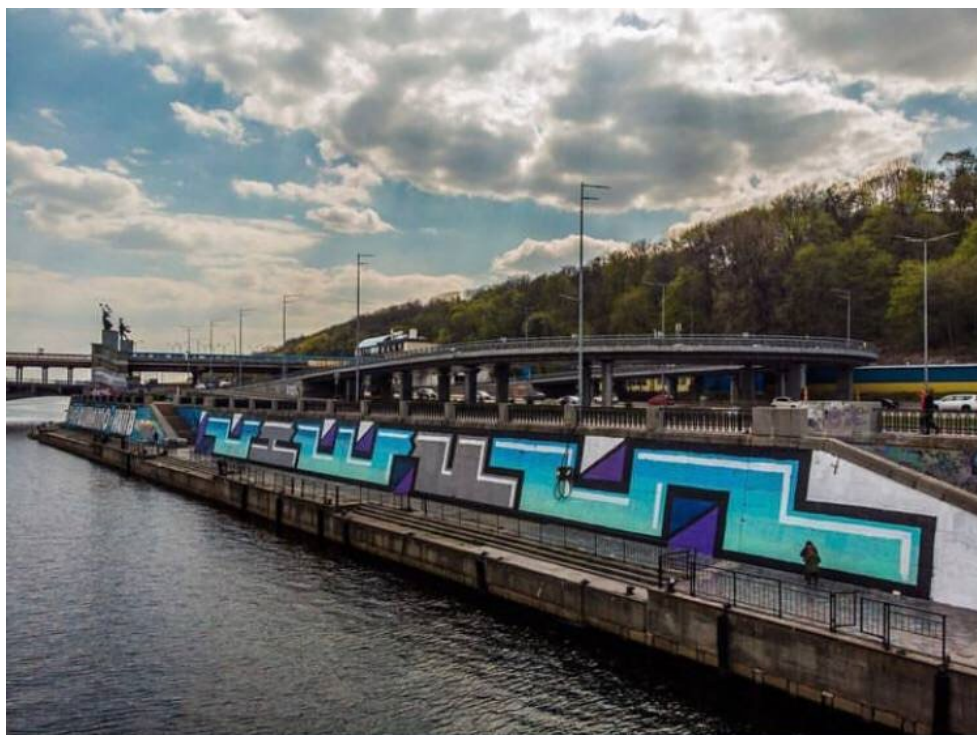

Рис. 2.1. Графіті CHEFS на набережній Дніпра, м. Київ.

Рис. 2.2. Графіті CHEFS.

Можна вирізнити цей їх стиль роботи з плиткою як їх рису. Масштабність їх робіт, кількість а також свій почерк робить їх одною з найцікавіших команд на українській графіті сцені. Щодо впливу на міський простір, в спальних районах їх роботи роблять простір яскравішим розбавляючи однотипну сірість та бежевість, і органічно вписуючись в забудову. Що стосується масштабних робіт

в центрі або згаданих вище ролл апів на набережній Дніпра, вони додають родзинку місту, змушуючи гостей міста або перехожих активніше розглядати навколишній простір, щоб знайти щось цікаве.

Наступною розглянемо Somari, українська стріт-арт художниця роботи якої можна охарактеризувати як поєднання яскравих кольорів, стилю поп-арту та елементів наукової фантастики. Вона використовує насичені кольори, такі як жовтий, синій, рожевий та червоний, що створюють потужний візуальний ефект і привертають увагу глядачів (Рис. 2.3).

Рис. 2.3. Графіті Somari.

Першу популярність отримала завдяки своєму персонажу сороці «Пташці», що малювала у різних містах, особливо в Києві на Подолі. Якраз наступна хвиля популярності прийшла завдяки малюнку пташки на Подолі. У 2021 році мережа фаст-фуд закладів "Чик-Чирик" у Києві без дозволу використала зображення "пташки" Сомарі. Це зображення стало частиною логотипу закладу, його розміщували на фасаді, у декорі, меню, формі персоналу та інших елементах закладу. Somari неодноразово намагалася зв'язатися із

представниками "Чик-Чирик" для вирішення питання, проте всі її спроби ігнорувалися. Після початкових невдалих спроб діалогу Somari звернулася до юристів, щоб оскаржити використання її зображення. Юристи подали заявку на оскарження торгової марки "Чик-Чирик", яка містить елементи її авторської роботи. Художниця також почала активно висвітлювати проблему у соціальних мережах, закликаючи суспільство підтримати її справу та бойкотувати заклад, який продовжував використовувати її інтелектуальну власність без згоди. Цей випадок став доволі резонансним, але заклад своєю чергою не припиняв діяльність, ігнорував коментарі, та закривав можливість коментування у соцмережах. Після початку російсько-української війни, художниця почала активніше працювати у Європі, де її популярність лише збільшується [50,51].

Її твори зазвичай виконані у динамічних абстрактних формах, де поєднуються плавні та геометричні лінії, утворюючи своєрідні "мультивсесвітні" сюжети з персонажами, які мають футуристичний, мультяшний стиль. Somari інтегрує свої роботи у міське середовище, надаючи простору нового життя і яскравості. Її мурали, які покривають стіни, контейнери або великі поверхні будівель, збагачують вуличний ландшафт, роблячи його більш привабливим та різноманітним (Рис.2.4). Кожна робота створює враження власного маленького світу або всесвіту, що дозволяє глядачам зануритися в її художній простір. Завдяки яскравим кольорам і цікавим формам її твори створюють позитивний настрій, а також сприяють покращенню загальної атмосфери в міських районах. Somari також використовує свій стиль для відображення сучасних тем і світоглядних елементів, що додає її творам концептуальної глибини та культурної значущості.

Рис. 2.4. Мурал Somari, як нагадування про війну в Україні, Берлін, Німеччина.

"Potte de boue" — це українське об'єднання, що відзначається своєрідним підходом до стріт-арту, поєднуючи елементи абстракції, архітектурного дизайну та сучасного мистецтва. Їх роботи це мозаїки та бетонні скульптури, що виділяються використанням геометричних форм, яскравих кольорів та естетики, яка гармонійно вписується у міське середовище (Рис. 2.5). Художники створюють мініатюрні інсталяції та мозаїки, що поєднують в собі не

лише декоративну функцію, але й передають ідеї, пов'язані з урбаністичним простором і взаємодією людини з містом.

Рис. 2.5. Мозаїка команди Pomme de boue.

Стиль "Pomme de boue" можна охарактеризувати як поєднання мінімалізму та футуристичних форм, що відображають урбаністичну символіку та архітектурні мотиви. Вони використовують прості, чіткі лінії, комбінуючи їх у складні візерунки, які нагадують архітектурні конструкції або індустріальні об'єкти при цьому зосереджуючись на локальних особливостях середовища, що робить їхні інсталяції унікальними. Ці мозаїки з'являються на різних міських

об'єктах, таких як стіни старих будинків, мости, вуличні ліхтарі, надаючи цим просторам нового значення. Кожна мозаїка є самостійним мистецьким об'єктом, але разом вони наче павутиння пронизують місто в різних його куточках створюючи цілісний образ. Роботи "Romme de boue" мають значний вплив на міські простори, де вони розташовані. Їхні мозаїки та інсталяції не лише прикрашають міські вулиці, але й змушують людей взаємодіяти з простором по-новому. Глядачі часто зупиняються, щоб розглянути деталі, фотографуються з роботами, що робить ці арт-об'єкти важливими точками у міському середовищі (Рис. 2.6).

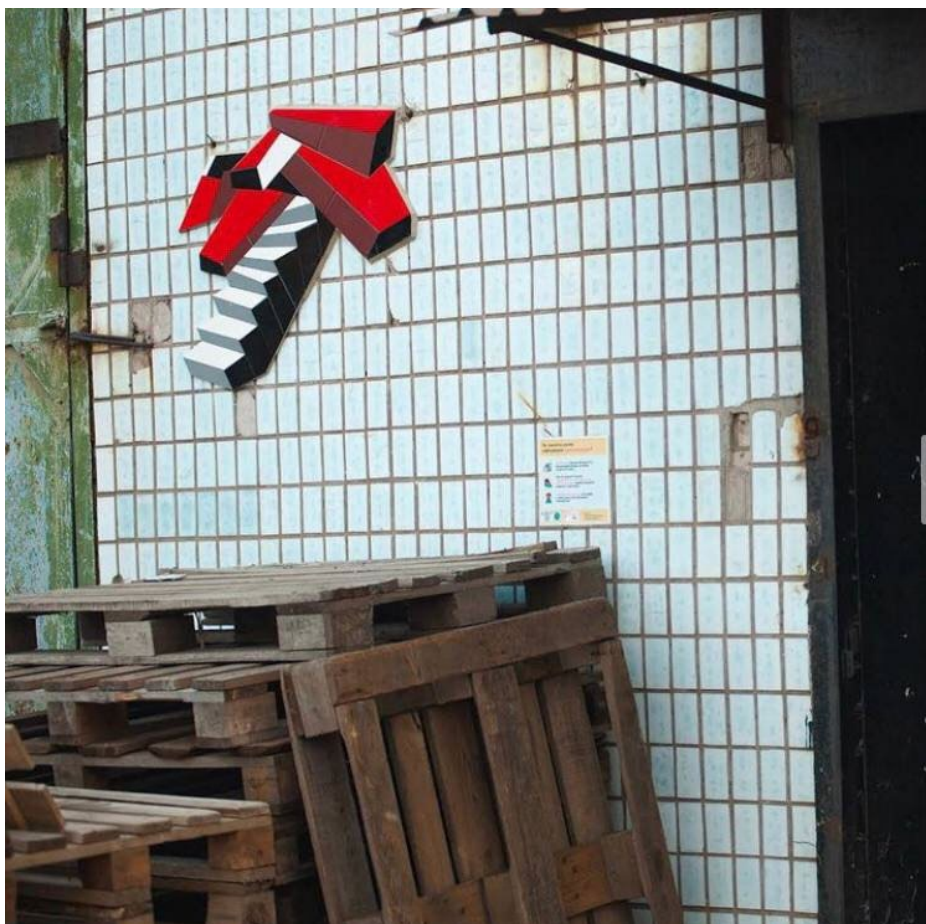

Рис. 2.6. Мозаїка Romme de boue, Запоріжжя, Україна.

Крім того, їх творчість підкреслює важливість збереження культурної спадщини в умовах сучасної урбанізації. Мозаїки та інсталяції "Romme de boue" також сприяють підвищенню естетичного рівня міста, збагачуючи його візуальну культуру. Вони привертають увагу до проблем урбаністичного середовища, використовуючи елементи вуличного мистецтва як інструмент для

культурного діалогу. Художники таким чином стимулюють громадськість до переосмислення звичних міських об'єктів, перетворюючи їх у мистецькі об'єкти з новим символічним значенням [52,53].

2.2. Світові стріт-арт художники та їх внесок у ревіталізацію урбаністичних просторів

Бенксі — один із найвідоміших і найбільш загадкових стріт-арт художників світу. Його особистість залишається невідомою, що тільки додає йому популярності. Бенксі використовує техніку трафарету, яка дозволяє швидко створювати зображення на стінах. Його роботи переважно мають сатиричний, соціальний та політичний контекст, вони піднімають актуальні теми, такі як війна, економічна нерівність, соціальна несправедливість та політичне насильство. Роботи Бенксі розміщені в різних містах світу — від Лондона до Палестини, — і кожна з них стає своєрідним маніфестом, привертаючи увагу до проблем, які стосуються всіх.

Серед найвідоміших робіт Бенксі є зображення, такі як "Дівчинка з повітряною кулькою", "Метальник квітів" та "Пацюк-активіст". Вони відображають його ставлення до тем війни, свободи та миру. Наприклад, у роботі "Метальник квітів" художник показує чоловіка, що кидає букет квітів, замість каменів чи зброї, підкреслюючи силу миру та любові як альтернативи насильству [54].

У 2022 році Бенксі створив серію робіт в Україні, після початку повномасштабного вторгнення Росії. Ці роботи з'явилися на стінах зруйнованих будівель у Київській, Житомирській та Харківській областях, і стали символом підтримки українського народу у цей складний час. Серед робіт, які він залишив в Україні, є зображення дівчинки, яка стоїть на купі руїн і робить гімнастичний елемент (Рис. 2.7), а також зображення чоловіка у формі дзюдоїста, що програє у сутичці хлопчику. Ці роботи стали не тільки проявом солідарності, але й потужним політичним жестом, який привернув увагу міжнародної спільноти до трагедії, що розгортається в Україні [55,56].

Рис. 2.7. Робота Banksy в м. Ірпінь, Україна.

Жан-Мішель Баскія — культова фігура у світі мистецтва, яка розпочала свою кар'єру як стріт-арт художник у Нью-Йорку під псевдонімом "SAMO". Його роботи вирізнялися не лише унікальним стилем, але й глибокими соціально-критичними меседжами. Баскія зображав бунтівний дух свого часу, поєднуючи графіті з елементами експресіонізму та примітивного мистецтва. Він привертав увагу до расових і соціальних питань, які тоді часто ігнорувалися.

У своїх роботах Баскія використовував символи, що відображають афроамериканську культуру, медицину, релігію та елементи карибського фольклору. Однією з його знакових робіт є "Crown" ("Корона"), символ, що часто з'являється у його творах і позначає силу та гідність чорношкірих людей. Баскія прагнув показати, що навіть у маргіналізованих спільнотах є краса, сила і талант, які заслуговують на визнання [10].

З часом творчість Баскії стала частиною галерейного мистецтва, що підняло статус стріт-арту на новий рівень. Його картини, які поєднують текст і образи, часто є складними для інтерпретації, що додає їм глибини. Роботи Баскії

сьогодні оцінюються в мільйони доларів, а його вплив відчувається в культурі навіть після його смерті. Він став іконою для майбутніх поколінь стріт-арт митців, які прагнуть використовувати мистецтво як засіб для висловлення соціальних і політичних позицій.

Баскія також сприяв поверненню уваги до культурного різноманіття в міських районах, які завдяки його мистецтву стали більш помітними та цікавими для громади та відвідувачів. Його роботи поєднують елементи афро-карибської культури, яскраві кольори та унікальні символи, що додають нові культурні шари до міського ландшафту і перетворюють вуличні простори на платформи для спілкування та обговорення важливих соціальних тем.

Шепард Фейрі — американський стріт-арт художник і політичний активіст, який здобув популярність завдяки своїй роботі "Hope" — портрету Барака Обами, що став одним із символів президентської кампанії 2008 року (Рис. 2.8). Фейрі розпочав свою діяльність у 1989 році, запустивши кампанію "OBEY", яка згодом переросла в потужний соціальний рух. У рамках цієї кампанії він створив тисячі плакатів і наклейок із портретом професійного реслера Андре Гіганта, які символізували контроль і владу [12].

Роботи Фейрі часто містять потужні політичні меседжі, закликаючи до свободи, прав людини та екологічної відповідальності. Його стиль вирізняється використанням обмеженої кольорової гами — переважно червоного, білого і чорного — а також пропагандистських елементів. Фейрі поєднує естетику плакатів радянської та американської пропаганди з елементами поп-арту, створюючи яскравий, легко впізнаваний стиль.

Фейрі також працює з великими мурами, які можна побачити в Лос-Анджелесі, Нью-Йорку, Парижі та інших містах світу. Один із його знакових проєктів — мурал у Дубаї під назвою "The Future Is Unwritten" (Майбутнє не написано), який закликає до боротьби за соціальну справедливість та екологію. Його роботи стали частиною міської культури багатьох міст, де вони повертають увагу до важливих тем і сприяють обговоренню соціальних проблем.

Рис. 2.8. Робота Шепарда Фейрі «Норе».

Його роботи активно трансформують міський простір, додаючи йому змістовного навантаження, яке стимулює дискусії та надихає громаду на позитивні зміни. Крім того, масштабні мурали Фейрі стали частиною сучасного культурного ландшафту таких міст, як Лос-Анджелес, Нью-Йорк і Париж, підвищуючи їх привабливість для туристів і підкреслюючи важливість міського мистецтва в культурному житті цих міст.

Кейсі Каваган, або Kaws, розпочав свою кар'єру як графітчик, але згодом перейшов до створення масштабних скульптур і інсталяцій. Його роботи — це інтерпретації відомих персонажів поп-культури, які він адаптує, додаючи до них фірмові "ікси" на очах. Цей елемент став символом бренду Kaws, а його роботи стали частиною масової культури, поєднуючи світ мистецтва, моди та поп-культури.

Одним із найбільш відомих проєктів Kaws є серія скульптур "Companion" — персонаж, що нагадує Міккі Мауса, але з іксами на очах. Цей персонаж подорожує світом, з'являючись у таких містах, як Нью-Йорк, Лондон, Токіо та Гонконг. У 2019 році Kaws встановив величезну плаваючу версію "Companion" у гавані Гонконга, що стала популярною туристичною атракцією.

Роботи Kaws є символом сучасної поп-культури, але вони також викликають питання щодо комерціалізації мистецтва і його місця у сучасному суспільстві. Він активно співпрацює з відомими брендами, створюючи колекції з такими гігантами, як Nike, Uniqlo та Dior, що дозволило йому популяризувати свій стиль і зробити його доступним для широкого загалу.

Його гігантські скульптури та роботи часто встановлюються у відкритих просторах міських парків, громадських площ і навіть в архітектурних ансамблях. Вони надають міському середовищу нового контексту і забезпечують інтерактивний досвід, який впливає на мешканців та гостей міст. Наприклад, роботи Kaws у Гонконгу та Нью-Йорку стали не тільки туристичними атракціями, але й символами культурної відкритості цих міст [57,58].

JR — французький стріт-арт фотограф і активіст, який використовує фотографію як засіб для трансформації міських просторів. Його проєкти відомі своїм соціальним підходом: JR фотографує звичайних людей і створює з їхніх портретів масштабні інсталяції, розміщуючи їх на фасадах будівель, мостах, вулицях. Ці роботи піднімають важливі соціальні питання, такі як права людини, соціальна нерівність, міграція та багато інших.

Проєкт "Women Are Heroes" — один із найвідоміших проєктів JR, у якому він показав обличчя жінок, що стали жертвами насильства та дискримінації, на стінах у Бразилії, Індії, Кенії та Камбоджі. Ці великі портрети стали символом боротьби за права жінок і привернули міжнародну увагу до проблем, з якими стикаються жінки в усьому світі.

Інший важливий проєкт JR — "The Wrinkles of the City" (Зморшки міста), де він використовував портрети літніх людей, щоб показати історію міст через їхні обличчя. Цей проєкт здійснювався у Лос-Анджелесі, Гаванні, Шанхаї та

інших містах, де обличчя місцевих жителів стали частиною міського пейзажу. JR створює можливість для взаємодії людей із мистецтвом і змушує громадськість замислитися про роль людини в урбаністичному середовищі.

Роботи JR створюють нову форму взаємодії з міським середовищем, оскільки вони перетворюють стіни будівель на платформи для демонстрації людських історій, змушуючи перехожих звертати увагу на соціальні аспекти життя громади. Його проєкт "Inside Out", що залучає людей з усього світу до створення власних портретів та їх експонування у громадських місцях, є чудовим прикладом того, як стріт-арт може сприяти соціальній інтеграції та посиленню зв'язків між людьми [59].

Оскар Окоро, або Okuda San Miguel, — іспанський стріт-арт художник, який відомий своїми яскравими геометричними фігурами, що прикрашають будівлі, мости і навіть церкви. Його стиль відрізняється насиченими кольорами та складними візерунками, які створюють відчуття радості та енергії. Okuda перетворює занедбані або сірі міські простори на яскраві арт-об'єкти, які змінюють вигляд міста і роблять його привабливішим для мешканців і туристів.

Його роботи часто зображають фігури людей і тварин, виконані у геометричному стилі, що створює певний футуристичний настрій. Okремо варто виділити його проєкт у Льянері, Іспанія, де він перетворив інтер'єр старої церкви на кольоровий шедевр. Цей проєкт став туристичною пам'яткою і привернув увагу до мистецтва у релігійному контексті.

Okuda також активно виставляється на фестивалях і культурних заходах, де він продовжує досліджувати тему гармонії між природою і технологіями, свободою і обмеженнями. Його роботи підкреслюють силу кольору та форми в зміні нашого сприйняття міського середовища.

Особливо важливим є його підхід до роботи з публічними просторами, де він намагається створити відчуття єдності між людиною та містом. Роботи Okuda часто мають символічний зміст, вони зображають зв'язок між природою та технологіями, свободою і обмеженнями. Вони додають міському ландшафту

кольорових контрастів, що мають психологічний вплив на глядачів, сприяючи створенню враження гармонії і радості.

Інвадер (Invader) — французький стріт-арт художник, який став відомим завдяки своїм мозаїкам у стилі піксель-арту, що зображають персонажів із класичних відеоігор. Його роботи розміщені в понад 70 містах світу, і кожна з них є частиною великого проєкту "Space Invaders". Інвадер розміщує свої мозаїки у громадських просторах, таких як стіни будівель, мости, станції метро, додаючи до міського середовища елемент гри та інтерактивності.

Роботи Інвадера є символом ностальгії за епохою відеоігор і одночасно — культурним коментарем про вторгнення цифрових технологій у сучасне життя (Рис. 2.9).

Рис. 2.9. Робота стріт-арт художника Invader.

Мозаїки, створені Інвадером, стали впізнаваними символами у багатьох містах, таких як Париж, Токіо, Нью-Йорк і Лос-Анджелес, а деякі з них навіть отримали офіційний захист як частина культурної спадщини міста.

Проект "Space Invaders" дозволяє людям взаємодіяти з мистецтвом у повсякденному житті, адже Інвадер створив спеціальний додаток, що дозволяє користувачам "збирати" мозаїки, знаходячи їх у різних містах світу [60,61].

Його роботи додають веселого і ностальгічного акценту до міських пейзажів, змушуючи глядачів усміхатися і взаємодіяти з мистецтвом. Мозаїки Invader, розміщені на будівлях, мостах і в підземних переходах, стали символами його унікального підходу до стріт-арту, і багато міст зберігають їх як частину своєї культурної спадщини (Рис. 2.10).

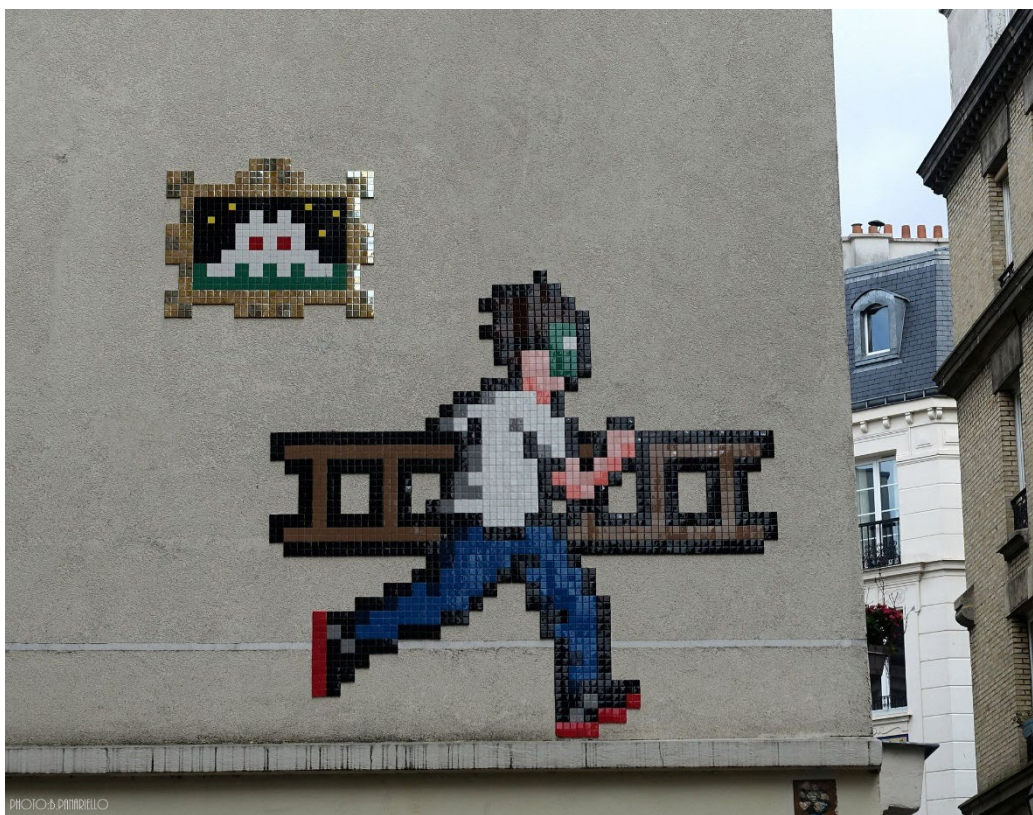

Рис. 2.10. Робота стріт-арт художника Invader.

РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ УРБАНІСТИЧНИХ ПРОСТОРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СТРІТ-АРТУ.

3.1 Концепції та можливості поєднання напрямів та стилів стріт-арту.

Індивідуальний підхід до ревіталізації урбаністичних просторів через стріт-арт базується на врахуванні особливостей кожної окремої ділянки. Це дозволяє створювати не масові, однотипні рішення, а унікальні проєкти, що підкреслюють характер конкретної території та її архітектурні чи історичні особливості. Такий підхід сприяє гармонійному впровадженню стріт-арту в міське середовище, роблячи його частиною локальної ідентичності.

Інтеграція кількох напрямів стріт-арту в межах одного твору дозволяє досягати глибшої художньої виразності. Наприклад, фасад будівлі радянського типу може бути прикрашений монументальним муралом, який поєднує:

Абстрактне графіті для створення яскравого фону, який візуально розширює простір.

Трафаретний стріт-арт для внесення деталей із соціальними або культурними посиланнями.

3D-елементи для додавання інтерактивності, яка залучає глядачів до взаємодії з твором.

Така комбінація створює багатшарову композицію, що поєднує різні напрями стріт-арту, і вбирає в себе їх особливості, як от легке оновлення трафаретної частини композиції, завдяки їх багаторазовому використанню.

Ревіталізація урбаністичного середовища за допомогою стріт-арту повинна враховувати унікальність кожного об'єкта, як от скажімо дефекти інфраструктури, такі як тріщини, дірки у бетонних парканах чи пошкодження на фасадах, можуть стати основою для створення художніх акцентів. Тріщина що не несе небезпеки забудові чи людям може бути обіграна як частина сюжету муралу, а отвір у паркані — обіграний ліпниною, трансформований у мозаїчну композицію або інтерактивну інсталяцію. Природні елементи також можуть бути інтегровані у роботи: дерева, що ростуть поблизу, можуть стати частиною загальної композиції через створення робіт у стилі Moss Graffiti або Yarn

Bombing (Рис. 3.1). Кожен елемент простору, навіть пошкодження, несе у собі потенціал для перетворення, надаючи йому художню цінність та зберігаючи автентичність.

Рис. 3.1. Приклад Yarn бомбінгу.

У масштабних проєктах, які охоплюють декілька об'єктів (будівлю, паркани, дитячий майданчик тощо), важливо забезпечити злагодженість між різними творами стріт-арту. Цього можна досягти за допомогою:

Єдиного дизайн-коду, що включає спільну кольорову палітру, стильові елементи та повторювані мотиви. Наприклад, використання однакових геометричних орнаментів чи природних символів у різних роботах.

Функціонального обігравання локацій: якщо фасад прикрашений складним муралом, то прилеглі об'єкти, такі як електрощитові будки чи лавки, можуть бути оформлені мінімалістично, без зайвої кричущості, щоб не перевантажувати візуальний простір (Рис. 3.2).

Рис. 3.2. Приклад злагодженого оформлення прилеглих об'єктів по відношенню до основного.

Індивідуальний підхід до стріт-арту не лише підкреслює особливості простору, а й робить його важливим елементом соціального середовища. Кожна робота може нести конкретний меседж або символізувати зв'язок із місцевою громадою.

Для створення різноманітних елементів проєкту можна використовувати:

Мозаїки для обігравання дірок у стінах чи парканах, які додають колориту та текстурності.

Трафарети для створення серійних мотивів, які повторюються на різних об'єктах.

Roll-Up техніка виконання роботи, щоб створити масштабні роботи на великих фасадах.

AR-технології для додавання інтерактивних елементів, що дозволяють глядачам за допомогою смартфона побачити віртуальні шари мистецтва [50] (Рис. 3.3, 3.4).

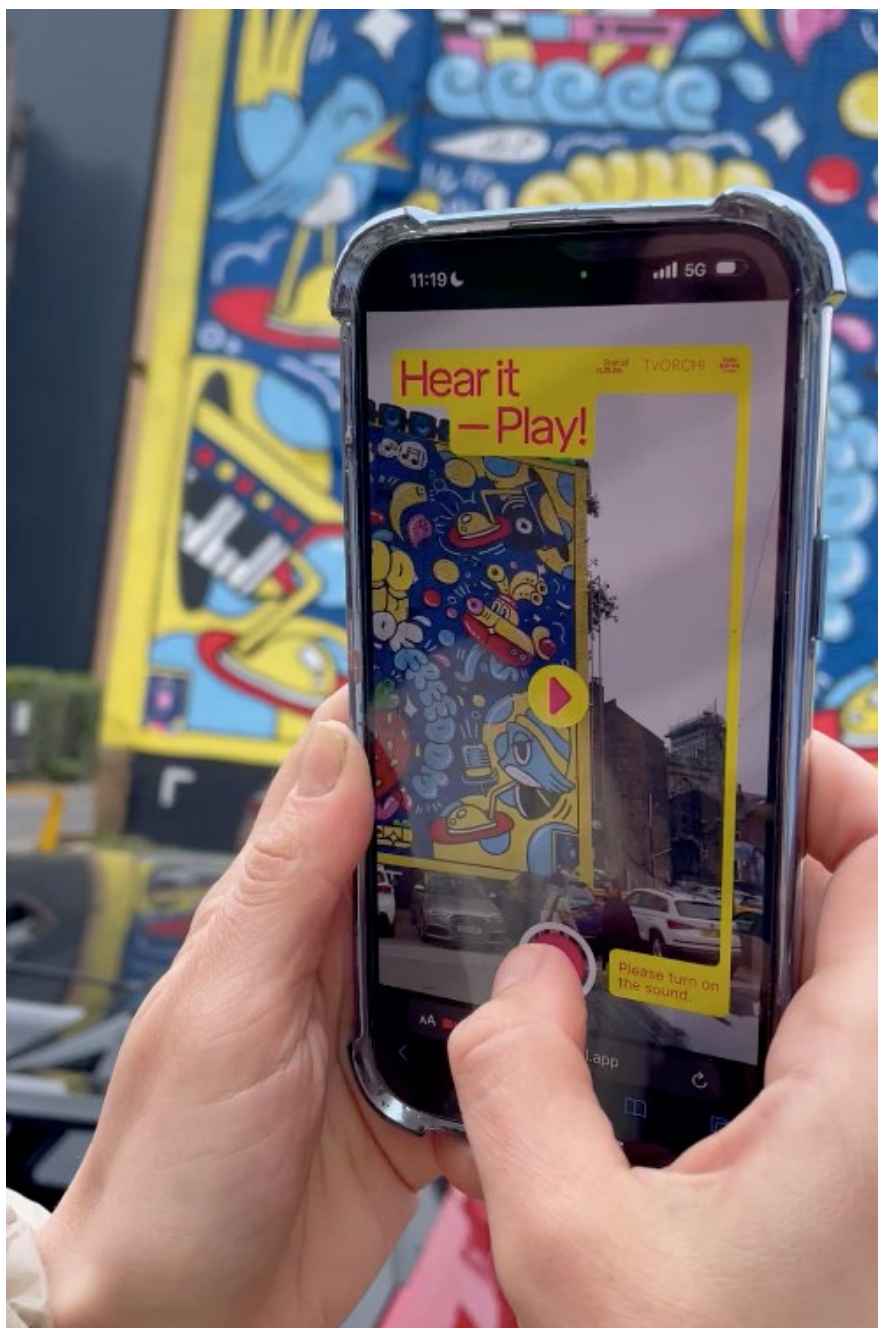

Рис. 3.3. Використання AR технологій для довавання інтерактивних елементів.

Рис. 3.4. Використання AR технологій для додання інтерактивних елементів.

Все це трансформується в єдиний дизайн-код, що в свою чергу гарантує візуальну гармонію, зберігаючи при цьому унікальність кожної роботи. Він має враховувати:

Баланс між складністю основних і другорядних елементів, аби не вийшла каша і були правильно розставлені акценти в композиції.

Узгодження художніх технік із функціональними аспектами міського простору, такими як освітлення чи взаємодія з мешканцями, адже стріт-арт має інтегруватися в середовище, не порушуючи його функціональності, додаючи естетичної цінності.

Обґрунтування вибору напрямів стріт-арту для реалізації проєкту.

Принципи та методи комбінування стилів стріт-арту для створення гармонійного простору.

Притримуючись даних правил, можна поєднувати майже будь-які стилі та напрями стріт-арту, далі все буде більше залежати від бачення художника, тож можна навести пару прикладів, та схем на їх основі.

Поєднання стилів Characters і Blockbuster - дозволяє створити композицію, що одночасно є експресивною та функціональною. Концепція базується на інтеграції сильних сторін обох стилів для досягнення балансу між деталізованим змістом і виразною структурою. Blockbuster виконує функцію фону або рамки для персонажів, забезпечуючи контраст та привертаючи увагу до основного сюжету, а персонажі стають центральним акцентом композиції, створюючи емоційний і наративний аспект роботи.

Говорячи про кольорову складову, blockbuster може бути виконаний у монохромній гамі або із використанням контрастних кольорів, що підкреслюють головний елемент — персонажа, який в свою чергу завдяки високій деталізації, створюють динамічну композицію, що гармонійно поєднується з простотою та геометричністю blockbuster.

Персонажі можуть розташовуватися у центрі роботи, тоді як blockbuster формує обрамлення або фонові елементи. Інший варіант — інтеграція тексту Blockbuster у сам сюжет, де текст стає частиною дії персонажів, наприклад, персонаж взаємодіє з буквами (тримає їх, сидить на них тощо). Поєднання цих стилів добре працює на великих площах, таких як фасади багатопверхових будівель, стіни промислових об'єктів чи підземні переходи. Blockbuster забезпечує високу видимість із віддалених точок, тоді як персонажі додають індивідуальності та залучають глядача до деталізації. Персонажі дозволяють так би мовити розповідати історії або висловлювати соціальні меседжі, тоді як blockbuster підсилює цей меседж через брутальні та масштабні форми тексту або символи. Наприклад, персонажі можуть ілюструвати конкретну ситуацію, тоді як текст blockbuster служить поясненням або слоганом. Комбінація цих стилів

викликає сильний емоційний відгук, оскільки поєднує масштабність і графічну силу одного стилю із людяністю та експресією іншого.

У районі з багатою історією персонажі можуть відображати культурні чи історичні постаті, тоді як blockbuster акцентує увагу на ключових датах або словах або ж персонажі можуть бути стилізованими як фантастичні герої, які взаємодіють із текстовими блоками, що символізують ідеї сучасності, наприклад, "технології", "екологія", "майбутнє".

3.2. Розробка концепції стріт-арт оформлення екстер'єру будівлі та прилеглої території

Для візуалізації ідей за основу було взято три багатоповерхові будинки, розташовані по вулиці Василя Чумака в місті Києві. Основна ідея полягає у створенні гармонійного та візуально привабливого середовища за допомогою стріт-арту, що включає оформлення усіх чотирьох фасадів кожної з цих трьох будівель. Ключовою особливістю концепції є розробка дизайн-коду, який об'єднує всі три будинки в єдину композицію, зберігаючи індивідуальність кожного об'єкта за рахунок різних кольорових рішень та індивідуальних підходів до ревіталізації території. Такий підхід спрямований на підвищення орієнтації мешканців та гостей у просторі.

Концепція передбачає інтеграцію стріт-арт елементів з архітектурними формами будівель. Особливу увагу було приділено балансу між декоративними рішеннями та функціональним значенням простору. У проєкті фасади будівель об'єднують два стилі:

Бокові фасади: виконані у стилі калліграфіті (Рис. 3.1). Цей стиль вирізняється складними візерунками, що створюють динамічний та захопливий візуальний ефект. Візуально вони служать головними акцентами композиції, притягаючи увагу перехожих і гармонійно вписуючись у навколишній простір.

Рис. 3.1. Калліграфіті.

Фронтальні фасади: оформлені у стилі абстрактного графіті без чітких ліній і контурів (Рис. 3.2). Це рішення додає м'якість загальній композиції, дозволяючи акцентувати увагу на бокових фасадах, але водночас зберігає гармонію за рахунок спільної кольорової палітри.

Рис. 3.2. Абстракція на фасаді.

Прилегла інфраструктура: до оформлення території навколо будівель також застосовано єдиний дизайн-код. Наприклад, електрощитова біля одного з будинків оформлена у чіткому, деталізованому стилі, що виділяє її на фоні будівлі, але водночас доповнює загальну композицію (Рис. 3.3).

Рис. 3.3. Оформлення електрощитової в ідентичному дизайн кодї з основною будівлею.

Кольорові рішення виконують не лише естетичну, але й практичну функцію. Кожен із трьох будинків має своє унікальне кольорове рішення, що базується на гармонійних градієнтних переходах. До прикладу можна взяти першу з трьох будівель, що витриманий у "синій гамі", з плавними переходами до крайніх відтінків, з однієї сторони до бірюзового з іншого до пурпурного. Окремі кольорові рішення для кожного з будинків забезпечує їх візуальне розділення, дозволяючи краще орієнтуватися у просторі. При цьому спільна палітра для деяких об'єктів кожного двору, зберігає цілісність композиції, створюючи відчуття єдиного стилю.

Дизайн концепція враховує територіальні особливості та пропонує інтеграцію існуючих архітектурних елементів у стріт-арт композиції замість їх заміни. Якщо конкретніше, замість заміни пошкоджених бетонних парканів пропонується "обігравання" їх дефектів через створення унікальних художніх

елементів та композицій. Це може включати барельєфи або інсталяції, які використовують пошкодження чи інші як частину художнього задуму.

Крім того, дана концепція включає встановлення трьох скульптур у стилістиці стріт-арту на поворотах із центральної дороги до кожного з дворів (Рис. 3.4). Ці скульптури не лише покращують орієнтацію в просторі, але й додають інтерактивності території.

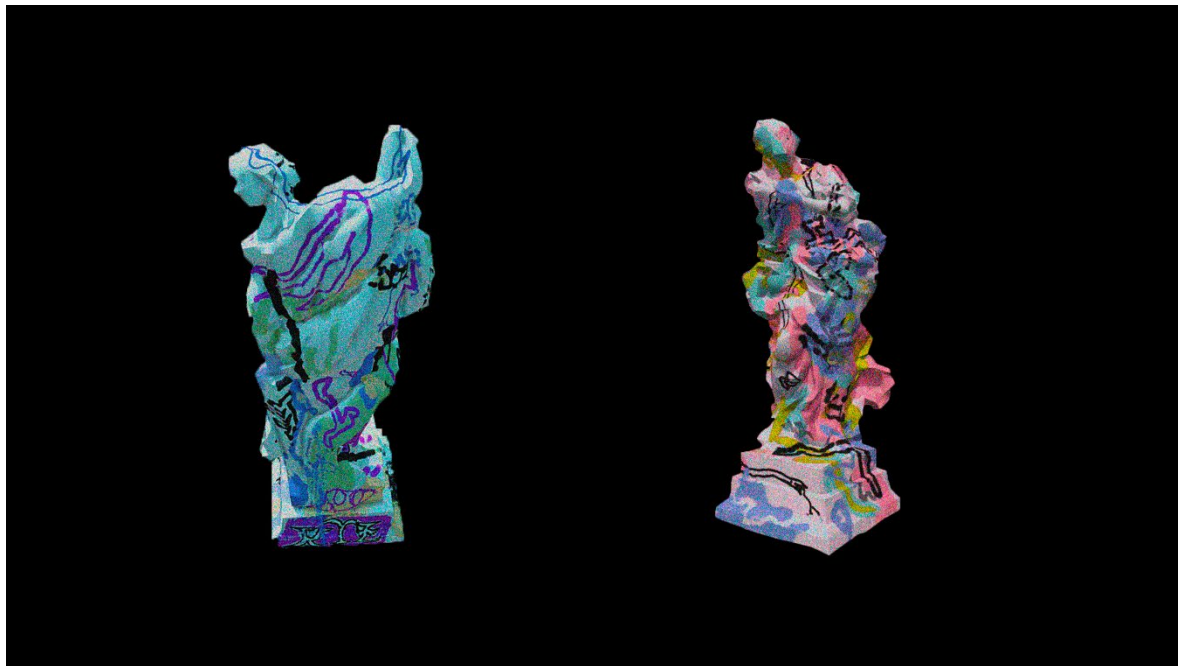

Рис. 3.4. Скульптури для встановлення.

3.3. Рекомендації з ревіталізації міських просторів за допомогою мистецтва стріт-арту.

Стріт-арт має потенціал в контексті ревіталізації територій та районів міста, проте лише за умови правильного запровадження, та майбутнього догляду за територіями, що були оновлені. Тож необхідно притримуватися структури, за якою це має виконуватися.

1. Планування та аналіз простору. Перед початком робіт необхідно ретельно проаналізувати простір, визначивши його потреби та потенціал, а саме:

Виконати аналіз архітектурних особливостей, вивчення розташування будівель, вулиць, наявних об'єктів інфраструктури.

Оцінити соціальний контекст. Важливе врахування думок місцевих мешканців, їхніх культурних цінностей і очікувань.

Ідентифікація митцями ключових об'єктів. Виділення об'єктів, які потребують першочергового втручання, таких як занедбані будівлі, трансформаторні будки чи бетонні паркани, а також цікавих місць, що в майбутньому можуть стати частиною загальної композиції, або на яких буде зроблений акцент.

2. Використання різних стилів стріт-арту. Ефективна ревіталізація передбачає поєднання різних стилів стріт-арту для досягнення гармонійного результату, популярними можуть бути такі варіанти:

Каліграфіті для великих фасадів, для створення динамічних композицій, які додають будівлям виразності та унікальності.

Трафарети для дрібних архітектурних форм, використання трафаретів для оформлення лавок, огорож, електрощитових.

Стиль blockbuster для видимих з віддалених точок об'єктів. Написи великими літерами, які допомагають виділити ключові зони, або бути об'єднаними з іншими графіті стилями.

Characters для створення емоційного зв'язку та інтерактивності. Використання персонажів, як частини візуальної композиції, або передачі культурного нарративу.

3. Створення тематичного дизайн-коду

Єдиний дизайн-код дозволяє забезпечити гармонію та відчуття єдності між різними елементами міського середовища. Крім того, дозволяє молодим райтерам створити зони в своєму авторському стилі, що в перспективі підвищить попит на туризм до міста де такі проєкти реалізовані. Для кращої реалізації цього пункту необхідно:

Правильно обрати кольорову палітру, використання гармонійних градієнтів і природних кольорів для створення заспокійливого або динамічного ефекту.

Поєднання стилів у межах одного простору. Наприклад, використання каліграфіті для фасадів і трафаретного стилю для прилеглих об'єктів для більш цікавої композиції.

Інтеграція локальних символів. Включення елементів, які відображають історію чи культуру місцевості.

4. Взаємодія з природними елементами.

Поєднання стріт-арту з природним середовищем дозволяє створити екологічно гармонійний простір:

Оформлення зелених зон. Створення композицій, які підкреслюють або враховують природний ландшафт.

"Живі стіни". Комбінація стріт-арту та вертикального озеленення.

Робота з водоймами, використання віддзеркалень у воді для створення інтерактивних ефектів. До прикладу виконання робіт на парканах біля водойм з розрахунку, що «оригінально задумане» зображення можна розгледіти лише у відображенні водойми.

5. Забезпечення довговічності.

Для цього напряму ревіталізації критично важливе збереження результатів в майбутньому, а отже необхідно враховувати такі аспекти:

Використання якісних матеріалів, фарби, що витримують погодні умови та ультрафіолет, та використання захисних покриттів.

Профілактика вандалізму. Використання антивандальних покриттів сенсу особливо не має, тож кращим рішенням є інтеграція камер спостереження.

Регулярне обслуговування та оновлення стріт-арт об'єктів для підтримки їхнього естетичного вигляду та цілісності.

Як було зазначено в третьому пункті, ця концепція ревіталізації є чудовим інструментом проявити себе стріт-арт художникам (Рис.3.10). Залучаючи їх до ревіталізації територій, місто отримує відновлені території, кожна з яких виконана в авторському стилі. Для райтера це визнання, для міста відновлені будівлі з прилеглими територіями, та новою нішею для туризму. Також можна

врахувати розвиток малого бізнесу поруч, до прикладу підвищення активності місцевих кав'ярень, поблизу мистецьких об'єктів.

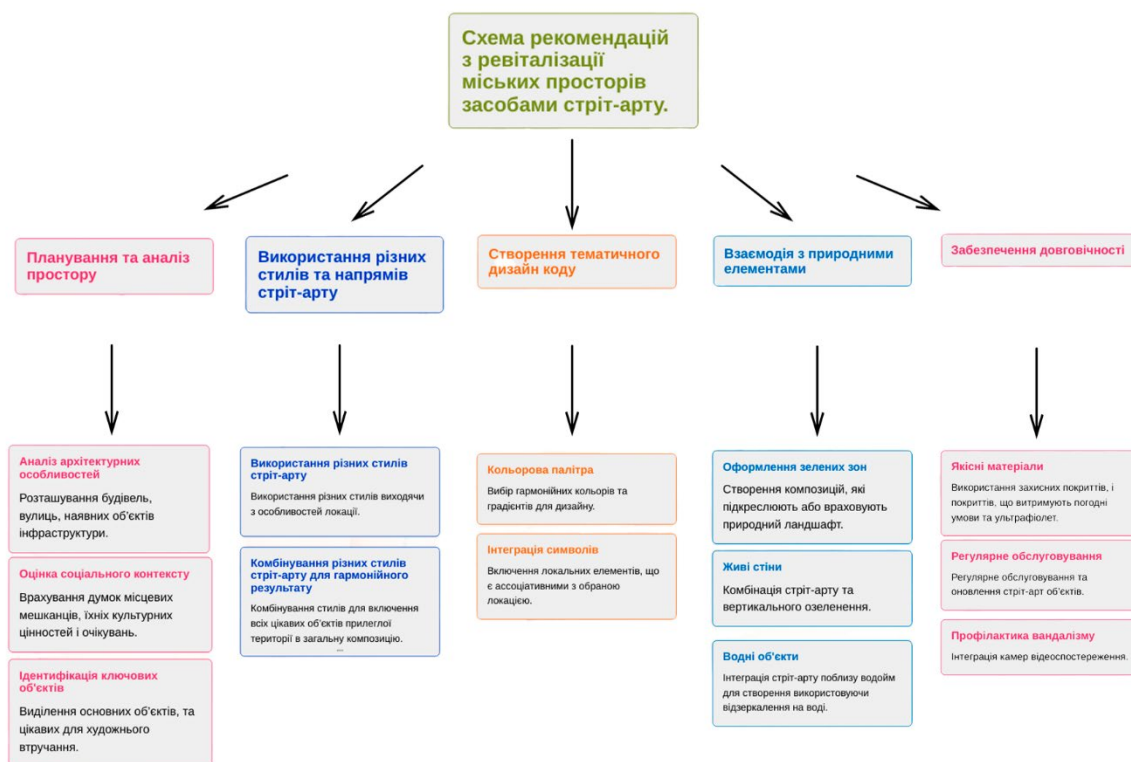

Рис. 3.10. Схема рекомендацій з ревіталізації міських просторів засобами стріт-арту.

ВИСНОВКИ

1. Стріт-арт має глибокі історичні корені, починаючи від наскельного мистецтва первісних людей і закінчуючи сучасними формами протесту та самовираження. Еволюція цього напрямку відображає соціальні, культурні та політичні зміни у суспільстві. Існують такі напрями стріт-арту: графіті (теги, wildstyle, калліграфіті, 3D-графіті і т.д.), мурали, трафаретний стріт-арт, стікербомбінг, постер арт, мозаїки, барельєфи, інсталяції.

2. Проаналізувавши роботи відомих представників стріт-арту, таких як Бенксі, Шепард Фейрі, а також таких українських митців як CHEFS CREW, Somari і Pomme de Voue можна зробити висновок, що стріт-арт є потужним інструментом для соціального впливу, привернення уваги до важливих питань та створення естетичних об'єктів у міському середовищі.

3. Існують такі методи використання стріт-арту для ревіталізації міського простору як створення монументальних муралів, інтеграція стріт-арт елементів у повсякденні об'єкти (наприклад трансформаторні будки, паркани), обігравання ними недоліків міської інфраструктури через мистецькі інсталяції, а також додавання нових об'єктів в простір, як до прикладу скульптури чи мозаїки.

4. Концепції поєднання напрямів стріт-арту базуються на гармонії стилів і кольорів, а також врахуванні локальних особливостей простору. Наприклад, поєднання абстрактного стріт-арту як динамічного фону з 3D-графіті для створення акцентів дозволяє досягти багаторівневої композиції.

5. Концепція стріт-арт оформлення екстер'єру будівлі та прилеглої території полягає в створенні гармонійного і візуально привабливого середовища, ревіталізуючи засобами стріт-арту масову похмуру радянську забудову та використовуючи недоліки або особливості місцевості для створення індивідуальних художніх рішень.

6. Основним результатом роботи є розробка рекомендацій до ревіталізації складних просторів за допомогою мистецтва стріт-арту, а саме:

А) Аналіз простору для виявлення особливостей території, ідентифікація ключових та другорядних об'єктів, оцінка соціального контексту.

Б) Використання різних стилів стріт-арту для досягнення унікального та естетично привабливого образу території.

В) Використання єдиного дизайн-коду, що включає гармонію кольорів і стилів, адаптованих до місцевих умов.

Г) Взаємодія з природними елементами.

Д) Забезпечення довговічності завдяки використанню якісних матеріалів та регулярному обслуговуванню об'єктів ревіталізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Печерний живопис. URL: <http://surl.li/uhkvov> (дата звернення 13.11.2024).
2. Графіті. URL: <http://surl.li/oqhhr> (дата звернення 27.12.2023).
3. Графіті в Нью-Йорку. URL: <http://surl.li/sahoru> (дата звернення 13.11.2024).
4. ТАКІ 183: The boy who became a legend with his marker. URL: <https://medium.com/@pkas/taki-183-the-boy-who-became-a-legend-with-his-marker-97c6df714ec5> (дата звернення 13.11.2024).
5. Throw up (graffiti). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Throw_up_\(graffiti\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Throw_up_(graffiti)) (дата звернення 13.11.2024).
6. Wildstyle Public Art and Urban Design. URL: <https://library.fiveable.me/key-terms/public-art-and-urban-design/wildstyle> (дата звернення 13.11.2024).
7. Mural. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mural> (дата звернення 13.11.2024).
8. Stencil graffiti. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Stencil_graffiti (дата звернення 13.11.2024).
9. Blek le Rat. URL: <https://blekcleratoriginal.com/en/blek-le-rat> (дата звернення 17.10.2024).
10. Jean-Michel Basquiat. URL: <https://www.biography.com/artists/jean-michel-basquiat> (дата звернення 17.10.2024).
11. Five Things to Know: Keith Haring. URL: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/g/graffiti-art/five-things-know-keith-haring> (дата звернення 17.10.2024).
12. Shepard Fairey, American Street Artist, Graphic Designer, Illustrator and Activist. URL: [Shepard Fairey Paintings, Bio, Ideas | TheArtStory](https://www.theartstory.com/artist/shepard-fairey) (дата звернення 17.10.2024).
13. Banksy. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Banksy> (дата звернення 06.02.2024).
14. Explore Wynwood Walls in Miami. URL: <https://www.miamiandbeaches.com/things-to-do/art-and-culture/explore-the-wynwood-walls-in-miami> (дата звернення 13.11.2024).
15. Графіті стилі. URL: <https://jak.koshachek.com/articles/stili-grafiti.html> (дата звернення 27.12.2023).
16. Graffiti Tags – Explore the Modern Art Form of Graffiti Tagging. URL: <https://artincontext.org/graffiti-tags/> (дата звернення 17.10.2024).
17. Piece. URL: <http://surl.li/zphedc> (дата звернення 17.10.2024).

18. Martha Cooper, Roger Gastman, Spray Nation. München, Germany. 2022. С. 37. ISBN: 978-3-7913-8874-8.

19. Graffiti Art: Techniques and Tips for Street Art. URL: <https://www.kunstloft.com/magazine/graffiti-art-techniques-and-tips/>

20. Мистецтво на поверхні: як прикрасити ваше місто унікальними арт-об'єктами та графіті-оформленням. URL: <https://artheaven.space/art-object-ua> (дата звернення 27.12.2023).

21. Urban Art: the different practices and techniques of Street Art. URL: <http://surl.li/qameg> (дата звернення 01.02.2024).

22. Cedar Lewisohn, Street Art: The Graffiti Revolution. New York, USA. 2008. ISBN: 0810983206.

23. The Art of Graffiti: A Brief History and Evolution. URL: <https://paintyourfirstgraffiti.com/en/the-art-of-graffiti-a-brief-history-and-evolution/> (дата звернення 01.10.2024).

24. GRAFFITI THROW UPS – UNDERSTAND THE BASICS. URL: <https://graffitibible.com/what-is-throw-up/> (дата звернення 01.10.2024).

25. AGM Abstract Graffiti Magazine, issue 02. 2021. ISSN: 2003-9034.

26. What is blockbuster style graffiti? URL: <https://www.howcast.com/videos/495511-what-is-blockbuster-style-graffiti> (дата звернення 01.10.2024).

27. Kidult's history of fashion vandalism. URL: <https://www.highsnobiety.com/p/kidult-history/> (дата звернення 31.01.2024).

28. Fashion's Most Hated Artist, Kidult's Luxury Graffiti Bombs. URL: <https://www.archivethreads.ca/post/fashion-s-most-hated-artist-kidcult-s-luxury-graffiti-bombs> (дата звернення 13.11.2024).

29. Kidult – Visual Dictatorship. URL: <https://www.thirdlooks.com/2012/10/kidult-visual-dictatorship/> (дата звернення 13.11.2024)

30. Montana Colors Tramontana, issue 2. 2019. ISSN: 2604-2037.

31. Character (graffiti). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Character_\(graffiti\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Character_(graffiti)) (дата звернення 13.11.2024).

32. What is Calligraphiti? URL: <https://www.zakperez.com/blog/what-is-calligraphiti/> (дата звернення 13.11.2024).

33. Calligraphiti and the Evolution of Typographic Arts. URL: <https://jakerainis.com/blog/calligraphiti-evolution-typographic-arts/> (дата звернення 13.11.2024).

34. Calligraffiti: How Artist Gabriel Garay Blends Graffiti and Calligraphy. URL: <https://www.scriptsnscribes.com/blogs/2018/3/21/calligraffiti-how-artist-gabriel-garay-blends-graffiti-and-calligraphy> (дата звернення 13.11.2024).
35. Antistylers: Espíritu libre y desenfadado. URL: <https://www.metro21.cl/revista/antistylers-espiritu-libre-y-desenfadado/> (дата звернення 19.11.2024).
36. Montana Colors Tramontana, issue 1. 2018. ISSN: 2604-2037.
37. AGM Abstract Graffiti Magazine, issue 03. 2022. ISSN: 2003-9034.
38. Some of the most interesting abstract graffiti writers. URL: <http://surl.li/qalvw> (дата звернення 31.01.2024).
39. 3D Graffiti Murals: Where Street Art Comes Alive. URL: <https://artsology.com/blog/2023/11/3d-graffiti-murals-where-street-art-comes-alive/> (дата звернення 31.01.2024).
40. Graffiti Pixel Art: A Modern Twist to Street Art | Graffter Gallery. URL: <https://www.grafftergallery.com/2023/03/graffiti-pixel-art-modern-twist-to.html> (дата звернення 31.01.2024).
41. Yarn Bombing – What Is It? – The Mysterious Fiber Artist’s Graffiti. URL: <https://knitlikegranny.com/yarn-bombing/> (дата звернення 19.11.2024).
42. Graffiti Pop Art: A Vivid Intersection of Street and Culture | Graffter Gallery. URL: <https://www.grafftergallery.com/2023/08/graffiti-pop-art-vivid-intersection-of.html> (дата звернення 19.11.2024).
43. Alexander Krziwanie. Montana Cans LookBook 2022. Heidelberg. 2022.
44. Муралі як інструмент невербальної пропаганди. URL: <http://surl.li/qalvd> (дата звернення 31.01.2024).
45. Sticker art. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sticker_art (дата звернення 13.11.2024)
46. Madam Roof, Artvibe, issue 2. ISSN:2720-0167. 2022. Poland.
47. Madam Roof, Artvibe, issue 1. ISSN:2720-0167. 2021. Poland.
48. «Графіті – це мова спілкування художників» URL: <https://format21.org/2021/04/27/grafiti-cze-mova-spilkuvannya-hudozhnykiv/> (дата звернення 13.11.2024)
49. Легасі. 2021. Одеса, Україна.
50. "Євробачення-2023": українська команда презентувала у Ліверпулі мурал з доповненою реальністю. URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/evrobachennya-2023-ukrajinska-komanda-prezentovala-u-liverpuli-mural-z-dopovnenoyu-realnistyu-52162.html> (дата звернення 29.11.2024).

51. Художниці з України та Німеччини створили у Берліні мурал на підтримку України. URL: <https://telegraf.design/news/hudozhnytsi-z-ukrayiny-ta-nimechchynu-stvoryly-u-berlini-mural-na-pidtrymku-ukrayiny/> (дата звернення 29.11.2024).

52. Автори впізнаваних київських мозаїк презентували нові роботи у галереї: інтерв'ю з Romme de Boue. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61479/> (дата звернення 01.02.2024).

53. "Купуємо плитку на розпродажі, а кріпимо "з гелікоптера": загадкові художники розкрили таємниці появи міні-мозаїк у Києві. URL: https://gazeta.ua/articles/culture/_kupuemo-plitku-na-rozprodazhi-a-kripimo-z-gelikoptera-zagadkovi-hudozhniki-rozkrili-tayemnici-poyavi-minimozayik-u-kiyevi/1069665 (дата звернення 01.02.2024).

54. Banksy, British graffiti artist. URL: <https://www.britannica.com/biography/Banksy> (дата звернення 01.06.2024).

55. Banksy Reveals Seven Murals Throughout War-Torn Ukraine. URL: <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/banksy-unveils-mural-in-ukrainian-town-attacked-by-russian-forces-180981130/> (дата звернення 01.06.2024).

56. Banksy Unveils Mural in War-Torn Ukrainian Town. URL: <https://www.nytimes.com/2022/11/12/world/europe/banksy-mural-ukraine.html> (дата звернення 01.06.2024).

57. KAWS. URL: <https://www.streetartbio.com/artists/kaws/> (дата звернення 01.11.2024).

58. The Evolution of Kaws Art: From Graffiti to Global Recognition. URL: <https://kaws.art/the-evolution-of-kaws-art-from-graffiti-to-global-recognition>. (дата звернення 01.11.2024).

59. The Power of JR's Street Art. URL: <https://www.thecollector.com/jr-artist-street-art/> (дата звернення 01.11.2024).

60. The global ambitions of Invader's street art. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2023/12/18/invader-artist-profile> (дата звернення 01.11.2024).

61. Across Paris, an Invader Unleashes His Art. URL: <https://www.nytimes.com/2023/02/12/world/europe/paris-street-art-space-invader.html> (дата звернення 01.11.2024).

ДОДАТКИ